

รายงานการวิจัย
ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการ
ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ในปีงบประมาณ 2562 - 2565
จังหวัดสระบุรี

รายงานการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการ
ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ University as a Market Place
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายงานการวิจัย
เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565
จังหวัดสระบุรี

รายงานการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการ
ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ University as a Market place
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำนำ

รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี ฉบับนี้ ประกอบไปด้วย 5 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลการวิจัย และบทที่ 5 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย รายงานการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2562-2565 2) ศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรีจากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชน ในจังหวัดสระบุรี ดำเนินการวิจัยด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และสารสนเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้เสียและจัดทำวิเคราะห์และรายงานผลการวิจัย รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ข้อมูลจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการสถาบันวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารและบุคลากรในคณะวิทยาการจัดการ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ณ ที่นี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการวิจัยฉบับนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการให้บริการวิชาการสู่สังคมของมหาวิทยาลัย และส่วนงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565
จังหวัดสระบุรี
ปีที่วิจัย 2566

รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์ผลการดำเนินการโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2562-2565 2) ศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี จากการดำเนินการโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชน ในจังหวัดสระบุรี คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ พร้อมสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ชุด ตามกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง และ 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ซึ่งคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ณ วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึง กรกฎาคม 2566 และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการเชิงพรรณนา มีการนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์เพื่อค้นหาและสรุปศักยภาพปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างปีงบประมาณ 2562 – 2565 มีโครงการที่ยื่นขอรับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการในจังหวัดสระบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 11 โครงการ ปีงบประมาณ 2562 มีโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนและดำเนินการได้แล้วเสร็จจำนวน 3 โครงการ ปีงบประมาณ 2563 มีโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจำนวน 4 โครงการ และดำเนินการได้แล้วเสร็จจำนวน 1 โครงการ ปีงบประมาณ 2564 ไม่มีโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุน ปีงบประมาณ 2565 มีโครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนและดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน 1 โครงการ ส่วนผลการศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้ประกอบการทั้งประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถกำหนดโครงสร้างวิสาหกิจชุมชน กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาชุมชน กำหนดลักษณะ

ของผู้นำวิสาหกิจชุมชน กำหนดเงื่อนไขในการรับสมาชิกและสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้อย่างชัดเจน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้เงินทุนตนเองในการลงทุนเริ่มแรกและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน โดยการพัฒนาลิขสิทธิ์เน้นการรักษาตลาดเดิม และสร้างคุณภาพของสินค้าตามขั้นตอนการผลิตที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี มาจาก 1) ผู้นำวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกกลุ่ม 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) ลูกค้า 5) สื่อประชาสัมพันธ์ 6) กระบวนการผลิต และ 7) ระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ส่วนปัจจัยที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชน ได้แก่ 1) ขาดความมุ่งมั่นและตั้งใจในการประกอบอาชีพเลี้ยงปลาถูกต้องแท้จริง 2) ขาดความรู้ด้านการตลาด 3) ขาดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และ 4) ต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์สูง

ABSTRACT

Research title The success factors of project in upgrading the community products of Thepsatri Rajabhat University in annual fund of 2019 to 2022 in Saraburi province.

Research year 2023

Research report in the success factors of project in upgrading the community products of Thepsatri Rajabhat University in the annual fund of 2019 to 2022 aimed to 1) synthesize the results of project operation in upgrading the community products of Thepsatri Rajabhat University, Saraburi province in the annual fund of 2019 to 2022, 2) investigate the community entrepreneurs' efficiencies in Saraburi province, resulting from the upgrading community production project, and 3) determine the community entrepreneurs' success/failure factors in Saraburi province. The research team operated the research as quality research. Research methods were to study and collect data from tertiary resources. Moreover, the structured questionnaire was created and used to assess the success factors of project in upgrading the community products of Thepsatri Rajabhat University in annual fund of 2019 to 2022 in Saraburi province. The state enterprise groups that received the service from Thepsatri Rajabhat University in Lob Buri province were divided into five groups by using five questionnaires, namely 1) the state enterprise entrepreneurs or executives, 2) the state enterprise members, 3) community leaders, 4) community representatives or local people that have not received the direct advantages, and 5) the associated government and private agencies. Technically, the research team freely randomized samples and collected information by using the questionnaires and group discussion by ourselves at the sample groups of state enterprises from June to July 2023. Later, the obtained data were analyzed using a described process to seek and summarize the efficiencies and the success/failure factors of community entrepreneurs in Saraburi province. As a result, in the annual fund from 2019 to 2022, 11 projects were proposed for scholarship from the university to operate in Saraburi province. In 2019 fund, three projects were funded and completed operation. For 2020, four projects were granted for scholarship, and only one project

was completed. Later, In 2021, no project received the funds; in 2022, one project obtained the scholarship and completed operation.

Moreover, the study on the community entrepreneurs' efficiencies in Saraburi found that entrepreneurs, both the state enterprise executives and members, could regulate the state enterprise structure, the targets and the direction for community development, the character of the state enterprise leaders, the condition to register new members and receive welfare for members. Significantly, the state enterprises could employ their capital to invest primarily and get support funds from the government and private sections. Specifically, product development focused on maintaining the current markets and enhancing product quality following the standard production processes to upgrade quality and add value to commercial-scale products.

Last but not least, on the one hand, the success factors of the community entrepreneurs in Saraburi province were from 1) the state enterprise leaders, 2) group members, 3) the associated sections, 4) customers, 5) advertisement media, 6) production process, and 7) the group administration. On the other hand, the failure factors of the community entrepreneurs were 1) an absolute lack of determination and intention in catfish cultivation, 2) a shortage of marketing knowledge, 3) a lack of a platform to sell products continuously, and 4) high-cost investment for production.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยความในการดำเนินการโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอนุเคราะห์จากคณะกรรมการพิจารณางานวิจัยของคณะวิทยาการจัดการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีที่สนับสนุนการดำเนินงานจัดทำวิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณบดี คณะวิทยาการจัดการ รองคณบดีฝ่ายวิชาการที่ได้กรุณาให้ ข้อคิด คำแนะนำ ช่วยเหลือในการแนะแนวทางการจัดทำงานวิจัยที่ถูกต้อง คณะผู้วิจัยที่ได้ทุ่มเทศักยภาพในการทำวิจัย ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน จึงทำให้งานวิจัยดังกล่าวเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ อธิการบดี รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณะกรรมการพิจารณางานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ แนะนำ ในการทำงานวิจัยส่งผลให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(1)
บทคัดย่อภาษาไทย	(2)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพประกอบ	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
แผนการดำเนินงานรายวัตถุประสงค์.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินโครงการวิจัย/บริการวิชาการ.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเพื่อการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรม...	48
ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	48
ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดตัวอย่างจากประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	49
ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา .	49
ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย	49
ขั้นตอนที่ 7 รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์.....	49

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	
ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	61
ผลการสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน	77
ผลการศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี	81
ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี	88
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	92
การอภิปรายผล	95
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	99
ภาคผนวก	
ก แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	102
ข แบบสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน	108
ค แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน	112
ง แบบสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง	115
จ แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน	118

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจำแนกรายจังหวัด	5
1.2 แผนการดำเนินงานรายวัตถุประสงค์	8
1.3 แผนปฏิบัติงาน	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินผล	21
2.2 การประเมินผลโครงการตามรูปแบบชิป	24
2.3 ตัวอย่างรูปแบบการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรของเป็นเน็ตต์	30
2.4 ประเด็นการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	33
3.1 ประชากร	50
4.1 การสังเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ	80
4.2 สรุปผลการศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี	88

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิด	7
2.1 ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน	20
2.2 แบบจำลองการประเมินผลโครงการของไทเลอร์	27
2.3 แบบจำลองการประเมินของสเตก	28
4.1 ผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน	62
4.2 ฉลากไม่น่าสนใจและไม่มีรายละเอียด.....	62
4.3 การไปศึกษาดูงาน	63
4.4 การวางแผน และผังการผลิต.....	63
4.5 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาตุ๋นเค็มน้ำตาล.....	64
4.6 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร	64
4.7 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร	64
4.8 ฉลากโฆษณาการ	65
4.9 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นเค็มน้ำตาลด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ	71
4.10 การวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นเค็มน้ำตาลด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ.....	71
4.11 การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ	74
4.12 บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นเค็มน้ำตาลด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ	75
4.13 การถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นเค็มน้ำตาลด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ	76
4.14 ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี.....	89

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จากพระบรมราโชบายรัชกาลที่ 10 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร เมื่อ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ทรงมีพระราชดำรัส ไว้ว่า

“...ข้าพเจ้าได้ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว ทำให้รู้สึก มีความสุขและผูกพันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหลายอย่างมาก ไปทุกครั้งก็มีความสุข อยากให้ทุกคนมีกำลังใจที่จะทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นประโยชน์กับประชาชน เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาค และท้องถิ่นจริง ๆ จัง ๆ ในเรื่องการดำรงชีวิต ในเรื่องความรู้ทั่วไป และข้อสำคัญ คือ ผลิตคนดี ผลิตคนดีที่เห็นประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสังคม คิดว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่เป็นประโยชน์ และเป็นกลไกที่พัฒนาประเทศได้อย่างยิ่ง ถ้าหากตั้งใจร่วมกัน และคุยกันมาก ๆ จะเป็นสถาบันหลักที่พัฒนาประเทศ และประชาชนได้อย่างมาก”

ในด้านการศึกษานั้น ทรงมุ่งหมายพัฒนาทางการศึกษา ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษา กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ด้านการศึกษา ใน 4 ประการ ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง 3) มีอาชีพมีงานทำและ 4) เป็นพลเมืองดีมีระเบียบวินัย ทั้ง 4 ประการนี้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงน้อมนำพระราชดำรัส และพระบรมราโชบายดังกล่าวมาร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มาใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศที่มีความสอดคล้องกับภารกิจในการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และได้ทบทวนแผนฯ ฉบับดังกล่าว เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2561 โดยน้อมนำแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน โดยแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่ผลิตบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ มีคุณภาพ มีสมรรถนะ และเป็นสถาบันหลักที่

บูรณาการองค์ความรู้สู่นวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ” ดังกล่าวนี้นี้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏใน 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ

เห็นได้ว่า เป้าหมายหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ การพัฒนาท้องถิ่น โดยเมื่อพิจารณาในแผนยุทธศาสตร์ จะตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 เป็นต้นมา กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับงบประมาณด้านยุทธศาสตร์เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่บริการ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี มีพื้นที่บริการในจังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดสระบุรี หรือที่เรียกว่า “สามบุรี” ได้รับงบประมาณและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยโครงการหนึ่งในงบประมาณนี้ ได้กำหนดให้ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน อันเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง

ประกอบกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้มีนโยบายส่งเสริมการนำความรู้สู่ชุมชน จากการที่มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลองค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลทางด้านวิทยาศาสตร์ งานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สำคัญของประเทศ รวมถึงด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสหวิทยาการ จึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัย ในการทำหน้าที่นอกเหนือจากการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศแล้ว ยังให้ดำเนินการวิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบโจทย์สังคม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้กับประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศ และลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อการพัฒนาชุมชน สังคมท้องถิ่น และประเทศชาติ รวมทั้งการจัดให้มีระบบนิเวศน์ และโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศทางด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) สู่การแก้ไขปัญหาในระดับจังหวัด ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศ จากภารกิจดังกล่าวจึงใช้คำ

เรียกบทบาทมหาวิทยาลัยว่า “อว.ส่วนหน้า” ดังนั้น เพื่อให้การบูรณาการในการพัฒนาเชิงพื้นที่ และการขับเคลื่อนประเทศเป็นไปตามดังที่ได้กล่าว อว. และ มท. จึงได้ตกลงร่วมมือกันดำเนินงาน "การพัฒนาจังหวัดด้วยการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม" เพื่อให้เป็นความร่วมมือระหว่างกันที่ยั่งยืนในระดับประเทศ และมีแนวปฏิบัติที่สามารถบรรลุผลเป็นรูปธรรม ทั้งสองฝ่ายจึงตกลงทำบันทึกความร่วมมือกัน เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2565 โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของ อว.ส่วนหน้า ในทุกจังหวัดครอบคลุม 76 จังหวัดทั่วประเทศ ดังต่อไปนี้

1. มอบหมาย อว. ส่วนหน้า เป็นผู้แทน อว. ประจำจังหวัด ดำเนินงานร่วมกับจังหวัด เพื่อนำนโยบายด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ไปสู่การปฏิบัติ

2. สนับสนุนข้อมูลองค์ความรู้และบุคลากรด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ตามความต้องการของจังหวัด

3. ขับเคลื่อนกิจกรรมและจัดทำแผนงาน/โครงการด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ที่สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

4. นำเสนอข้อมูล และรายงานผลการดำเนินงานด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) "ในการประชุมคณะกรรมการจังหวัด การประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐ และเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) การประชุมหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ

5. ประสาน กำกับ ดูแลและติดตาม การดำเนินงานด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ในจังหวัด

จากทั้ง นโยบาย อว. และพันธกิจของมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ ดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยมีบทบาทอื่น ที่นอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต นั่นคือ การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจากภารกิจดังกล่าวนี้ ปัจจุบันมีการใช้คำเรียกว่า มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม (University Engagement) การบริการวิชาการรับใช้สังคม (socially-engage scholarship) งานวิชาการเพื่อสังคม งานวิชาการรับใช้สังคม และงานวิชาการเพื่อชุมชนและสังคม แต่ทุกถ้อยคำจะสื่อความหมายตรงกันในเรื่องของการนำ “ความรู้” มาใช้หรือ

เป็นปัจจัยนำเข้า (input) ส่วนกระบวนการ (process) และผู้รับประโยชน์ หรือผู้ใช้ประโยชน์อาจมีขอบเขต หรือจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยมีคำที่นิยมใช้ และปรากฏที่มาชัดเจน ใน 2 ชื่อ เรียก คือ มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม (University Engagement) การบริการวิชาการรับใช้สังคม (socially-engage scholarship) ดังจะได้กล่าวในส่วนต่อไป

มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม (University Engagement) ซึ่งกำหนดโดยสมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม เป็นสมาคมที่ก่อตั้งโดยการร่วมกันของมหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่ง เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานวิชาการเพื่อสังคม การพัฒนาระบบบริหารจัดการ ตลอดจนเป็นจุดประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยที่สนใจพันธกิจเพื่อสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แนวคิดของพันธกิจมหาวิทยาลัยเพื่อสังคม (University Engagement) เป็นจุดเปลี่ยน (transition) ของการทำงานกับสังคมของมหาวิทยาลัย ซึ่งเดิมดำเนินการอยู่ในรูปแบบของงานบริการวิชาการ (service) และงานอาสาสมัคร (volunteering) เป็นหลัก ไปสู่การทำงานร่วม (engagement) กับภาคีในพื้นที่ในลักษณะเชิงสถาบัน ที่เป็นหุ้นส่วนระยะยาว (long-term partnership) และหวังที่จะให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) อย่างแท้จริงของชุมชนหรือสังคมในพื้นที่ พันธกิจนี้จะเป็นการเชื่อมโยงระหว่างภารกิจหลักทุกภารกิจของมหาวิทยาลัย อาทิ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เข้าด้วยกันอย่างมียุทธศาสตร์และเป็นระบบ และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งในระหว่างมหาวิทยาลัยด้วยกันเอง และระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ดำเนินการในสังคมชุมชน ทั้งการบริการวิชาการ การพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่บริการอย่างต่อเนื่อง โดยพื้นที่บริการครอบคลุม 3 จังหวัด ประกอบด้วย ลพบุรี สิงห์บุรี และสระบุรี โดยใช้คำว่า “สามบุรี” โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 - 2566 พบว่า มหาวิทยาลัยมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานระดับคณะในมหาวิทยาลัย ทั้ง 6 คณะ โดยมีทั้งโครงการใหม่และโครงการเก่าที่ดำเนินการต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละปีอาจใช้ชื่อโครงการต่างกัน โดยสรุปดังนี้

ปีงบประมาณ 2562 โครงการยกระดับผลิตภัณฑชุมชน 18 โครงการ
 ปีงบประมาณ 2563 โครงการพัฒนาผลิตภัณฑชุมชนท้องถิ่น 22 โครงการ
 ปีงบประมาณ 2564 โครงการพัฒนาผลิตภัณฑชุมชนท้องถิ่น 26 โครงการ
 ปีงบประมาณ 2565 โครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑชุมชนสู่ University as
 a Market place 19 โครงการ

โดยจำแนกเป็นรายจังหวัด ได้ดังนี้

จังหวัด	2562	2563	2564	2565	รวม
ลพบุรี	8	12	12	14	46
สิงห์บุรี	5	6	8	4	23
สระบุรี	5	4	3	1	13
รวม	18	22	23	19	82

ตารางที่ 1.1 โครงการพัฒนาผลิตภัณฑชุมชนจำแนกรายจังหวัด

เห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑชุมชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการติดตามผลการดำเนินการดังกล่าว การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงดำเนินการเพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการดังที่ได้กล่าวมา ว่าผลการดำเนินการส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนา ศักยภาพอย่างไร และมีปัจจัยใดในการส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งนี้เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ 1.1 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่กำหนดว่า มีฐานข้อมูลของพื้นที่บริการ (ศักยภาพชุมชน สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ประเมิน และวางแผนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนั้น โครงการนี้ จึงทำการศึกษาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดนี้ ในประเด็นการวิเคราะห์ ประเมินและวางแผนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยจะดำเนินการวิเคราะห์ และประเมินผลการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงปีงบประมาณ 2562 - 2565 เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัย เป็นการค้นหาแนวทางที่ดีในการดำเนินงาน ด้านรับใช้สังคมในจังหวัดสระบุรี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในการใช้เป็น แนวปฏิบัติการบริการวิชาการ หรือรับใช้สังคมตามนโยบาย อว.ส่วนหน้า รวมถึงใช้ใน

การวางแผนงานพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ส่งเสริมให้ชุมชนเกิด การเปลี่ยนแปลง อะไร สิ่งใด อย่างไร
2. การดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562-2565 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพอย่างไร
3. มีปัจจัยใดในการส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการ ชุมชน ในสามบุรี ภายหลังจากที่การดำเนินโครงการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เสร็จสิ้นและออกจากพื้นที่ชุมชน
4. ชุมชนมีความต้องการรับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในอนาคตอย่างไร

วัตถุประสงค์

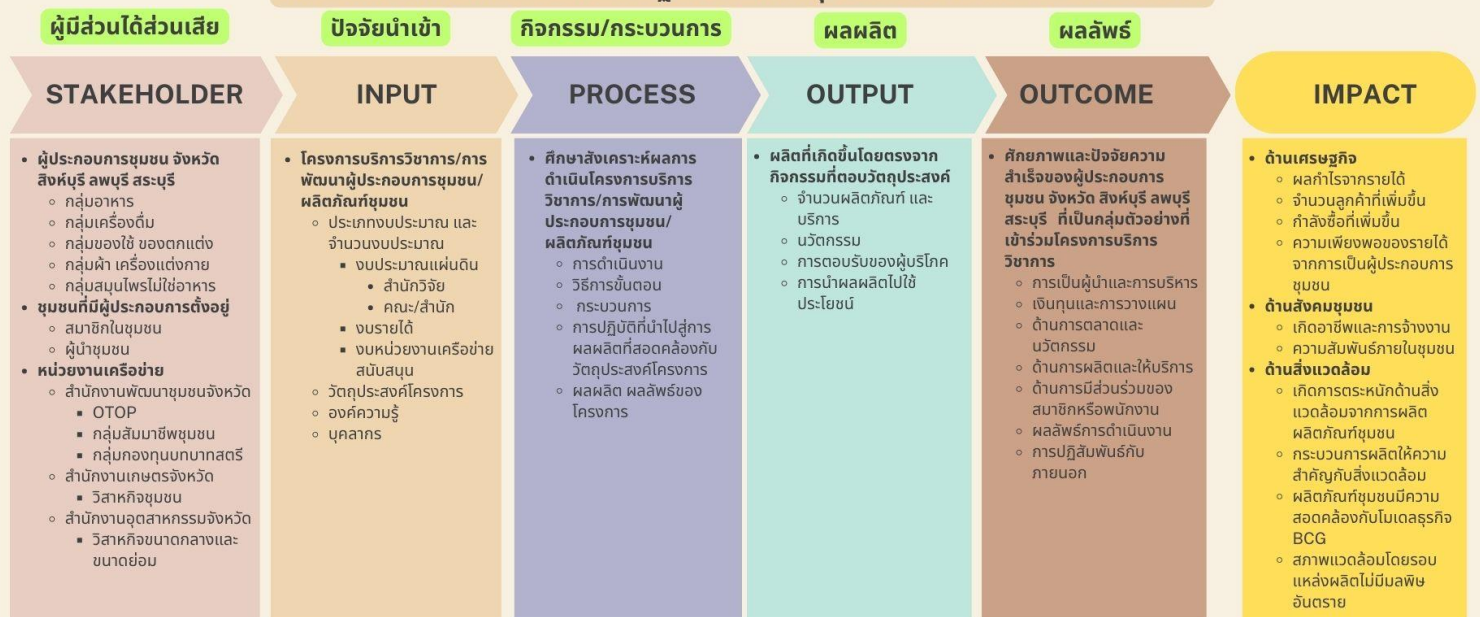
1. เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี จากการดำเนิน โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชน ในจังหวัด สระบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชนในสามบุรีกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชน ในจังหวัดสระบุรีจากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี จากนั้นมาทำการสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

FRAMEWORK

เรื่อง : ศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบ จังหวัดสระบุรี สู่ความสมดุลที่ยั่งยืน
: กรณีศึกษาโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในปีงบประมาณ 2562-2565

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

แผนการดำเนินงานรายวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์	หลักการดำเนินการ	วิธีการ
1. เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลผลิตชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2563 -2565 (เชิงคุณภาพ)	1. ศึกษาและสังเคราะห์จากสภาพปัจจุบันที่เป็นรูปธรรม โดยเปรียบเทียบ Before-after ในประเด็น 1.1 Input และ output (จากการสังเคราะห์รายงานฯ) 1.2 Outcome และ impact (จากการสัมภาษณ์)	1. เอกสารรายงาน 2. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตัวแทนแต่ละผลิตภัณฑ์ โดยจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ ตามประเภทผลิตภัณฑ์ที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ดังนี้ 2.1 ประเภทอาหาร 2.2 ประเภทเครื่องดื่ม 2.3 ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย 2.4 ประเภทของใช้/ของตกแต่ง/ของที่ระลึก 2.5 ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรีจากการดำเนินโครงการยกระดับผลผลิตชุมชน	2. ประเมินศักยภาพผู้ประกอบการ -การชุมชน โดยใช้ประเด็นจากแบบสำรวจของกรมส่งเสริมการเกษตร http://www.nan.doae.go.th/scanbook122554/v0255.2.pdf	1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยกระจายกลุ่มให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ พื้นที่/ปีที่ผ่านมา 2. สัมภาษณ์เชิงลึกจาก1) ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง และ 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

วัตถุประสงค์	หลักการดำเนินการ	วิธีการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชน ในจังหวัดสระบุรี	3. วิเคราะห์ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ตามประเด็น triple bottom line ประกอบด้วย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	1. การวิจัยเชิงสังเคราะห์ 2. สรุปรายผลการสังเคราะห์ จำแนกรายกลุ่มผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบโมเดล Canvas

แผนปฏิบัติงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน 11 พฤษภาคม ถึง 31 สิงหาคม 2566

กิจกรรม	ระยะเวลา (วัน/เดือน/ปี)	เป้าหมาย
1.ศึกษา รวบรวม และสังเคราะห์ ข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสารรายงาน	พฤษภาคม 2566	ได้รายงานสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ประกอบการชุมชน จากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. สัมภาษณ์ปัจจุบันของผู้ประกอบการชุมชนเป้าหมาย ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตัวแทนแต่ละผลิตภัณฑ์	1-5 มิถุนายน 2566	ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบันของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี
3. ศึกษาศักยภาพ ปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชน	10-15 มิถุนายน 2566	ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี
4. สังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน	15 มิถุนายน -31 กรกฎาคม 2566	ได้ข้อมูลศักยภาพ ปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี

กิจกรรม	ระยะเวลา (วัน/เดือน/ปี)	เป้าหมาย
5. สรุปรายงานโครงการ	1-30 สิงหาคม 2566	ได้ออกสารรายงานโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method Research)

1. ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มผู้ประกอบการชุมชนที่มหาวิทยาลัยเคยดำเนินโครงการด้านบริการวิชาการ ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 ในพื้นที่สระบุรี รวม 13 กลุ่ม

จังหวัด	2562	2563	2564	2565	รวม
สระบุรี	5	4	3	1	13

2. เครื่องมือวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบจังหวัดสระบุรีสู่ความสมดุลที่ยั่งยืน ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ชุด โดยมีประเด็นคำถามที่แตกต่างกันตามความเกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยกระจายกลุ่มให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ พื้นที่/ปีที่ผ่านมา

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกจาก 5 กลุ่ม จำแนกเป็น 1) ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ตัวแทนชุมชนหรือ

ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง และ 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อ ค้นหาและสรุปศักยภาพ ปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี ดังนี้

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ อภิปราย สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี คณะผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมทฤษฎี แนวคิด และรายงานทางการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยโดยกำหนดเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - 1.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - 1.2 โครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
 - 1.3 การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - 1.4 ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินโครงการวิจัย/บริการวิชาการ
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินผล
 - 2.2 ระบบการประเมินโครงการวิจัย/บริการวิชาการ
 - 2.3 สาระของการประเมินโครงการวิจัย/บริการวิชาการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน
 - 2.4 การประเมินการดำเนินโครงการวิจัย/บริการวิชาการเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. ความหมายของผลิตภัณฑ์ชุมชน

ศิรินทร เลียงจินดาถาวร, และเขมิกา แสนโสม (2560, หน้า 3) อธิบายว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตในชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มประกอบการผลิตทั้งที่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ หรือการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่มีการจดทะเบียน

อัจจิมา ศุภจริยาวัตร, และสิทธิ จิตติขานนท์ (2562, หน้า 8) อธิบายว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรที่สามารถหาได้ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับประชาชน หรือหมายความว่าถึง ผลิตรภัณฑ์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ซึ่งผลิตโดยกลุ่มชุมชน

ปวีณา เจาะอารง, อัสพร อีซอ, ศุภมาศ รัตนพิพัฒน์, อีรยุทธ มูเล็ง, และ กัลยรัตน์ พินิจจันทร์ (2563, หน้า 5) อธิบายว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง สินค้าหรือบริการที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ใช้สอยทรัพยากรในชุมชน รวมถึงประยุกต์กับเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดโดยคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงสามารถปรับปรุงจนเกิดมูลค่าเพิ่ม และสามารถขายได้ทั้งในและต่างประเทศ

พิชญ์สิทธิ รัตนานพวงศ์, และคนอื่น ๆ (2563, หน้า 64) อธิบายว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลผลิตที่กลุ่มคนในชุมชน (เช่น กลุ่มแม่บ้าน) ร่วมมือกันทำ ซึ่งเกิดจากทักษะ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาของชุมชน หรือการถ่ายทอดของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ตามความถนัด เช่น ข้าวต้มมัด ขนมดอกจอก แคบหมู น้ำพริกเผา ขนมจีนน้ำยา น้ำเต้าหู้ ดอกไม้ประดิษฐ์ ดอกไม้จันทร์ ผลิตรภัณฑ์ สมุนไพร ได้แก่ ยาหม่องสมุนไพร พิมเสน การบูร เป็นต้น

ศศิชา หมดมลทิล (2563, หน้า 1) อธิบายว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การผลิตสินค้าที่ดำเนินการโดยชาวบ้านในชุมชนที่ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อผลิตสินค้า โดยนำทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาผลิตหรือนำมาแปรรูป ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง

ภัทรกร พุฒพันธ์, และพงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี (2566, หน้า 15) อธิบายว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตรภัณฑ์หรือสินค้าที่มีกำเนิดจากชุมชน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชน ผลิตรภัณฑ์ชุมชน มีหลากหลายประเภท ทั้งข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และอาหารแปรรูป เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ผลิตรภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตรภัณฑ์ของชาวบ้านในชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มประกอบการผลิตทั้งที่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ หรือไม่มีการจดทะเบียน ร่วมมือกันทำ โดยใช้ทักษะ

ประสบการณ์ ภูมิปัญญาของชุมชน หรือการถ่ายทอดของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ตามความถนัด และใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรที่สามารถหาได้ในชุมชนมาผลิตหรือนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน

2. โครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

จินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2563, หน้า 38 - 42) อธิบายว่า โครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น หรือ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือ One Tambon One Product (OTOP) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) OTOP ที่ผลิตโดยชุมชน เรียกว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งหนึ่งตำบลไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งผลิตภัณฑ์ อาจมาจากหลายชุมชนหรือหลายเครือข่าย และไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดหรือภาคเดียวกัน และ 2) ผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ประกอบการรายเดียว เช่น ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท เรียกว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มุ่งเน้นเป้าหมายเดียวกัน คือ การสร้างรายได้ และกำไรให้กับชุมชนตนเอง ส่วนการพัฒนาสินค้าชุมชนที่เน้นการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชน โดยนำศักยภาพด้านการตลาดมาใช้เป็นตัวนำ สำหรับการผลิตสินค้า เพื่อเป้าหมายด้านรายได้ และผลกำไรตามระบบตลาดมาเป็นตัวนำในการผลิตสินค้า สำหรับการจัดโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น นั้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และการบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งแต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า และภาครัฐให้ความช่วยเหลือด้านความรู้สมัยใหม่ โดยการดำเนินโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือ OTOP นั้น ประกอบด้วย 7 หลักการสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในแต่ละกลุ่มอาชีพ ต้องมีผลิตภัณฑ์ดีเด่นอย่างน้อยหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณี และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือตำบลนั้น แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” จะเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสากล ที่จะส่งผลให้

เศรษฐกิจชุมชนฐานล่างมีความเข้มแข็ง มีตราสัญลักษณ์โครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ โดยใช้ตราที่มีคำว่า “OTOP”

2. หลักการพื้นฐานของโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน มีหลักการที่สำคัญของ OTOP 3 ประการ ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (local wisdom to global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ 2) การเสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ และความสามารถของท้องถิ่น และ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บ่มเพาะให้ประชาชนใช้ชีวิตด้วยความท้าทาย และจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

3. วัตถุประสงค์ของโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน มีดังนี้ 1) เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน 2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้คิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4. การรวมกลุ่มอาชีพในโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพในรูปแบบของ OTOP หลายกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือ กลุ่มจักสาน กลุ่มสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งกลุ่มอาชีพจะประสบความสำเร็จให้ได้นั้น จะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีผลกำไร โดยกลุ่มควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ รวมทั้งต้องมีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า การดำเนินงานของกลุ่มสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มสามารถผลิตและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของตน สมาชิกทุกคนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีอาชีพที่มั่นคง โดยปัจจัยที่ส่งเสริมให้กลุ่มประสบความสำเร็จ มี 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ความรู้ ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การบริหารงาน การติดตามและประเมินผล และ 2) ปัจจัยภายนอก เช่น การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งการสนับสนุนในการซื้อสินค้าจากผู้บริโภค

5. การพัฒนาศักยภาพเชิงธุรกิจโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยจะมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ OTOP ของแต่ละกลุ่มอาชีพ มีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การหาแนวทางการลดต้นทุนการผลิต แต่สินค้ายังคงมีคุณภาพ และการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจ เพื่อดึงดูดส่วนของการตลาดกลับมาชุมชน การได้รับความช่วยเหลืออย่างแข็งขันจากกิจการภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่ง รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณและกิจกรรมจากหลาย ๆ ด้าน นอกจากนั้น ชุมชนควรได้รับการพัฒนาทักษะ และเพิ่มขีดความสามารถประกอบด้วย

3 แนวทาง ดังนี้ 1) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (local wisdom to global) 2) การพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (self reliance & creativity thinking) และ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ซึ่งผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด การบริการ การดูแล การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ มีจุดเด่น มีจุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

6. การสะสมทุนและการกระจายสวัสดิการในโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน มีวิธีดำเนินการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของ OTOP กลุ่มอาชีพมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ทำให้คนในชุมชนมีการออมเงิน และสามารถกู้เงิน เพื่อนำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ เป็นการลดภาระการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เช่น การกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ หรือเงินกู้ธนาคารแบบ ตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เช่น โรงสีข้าวชุมชน บัณน้ำมัน โรงผลิตน้ำดื่ม ร้านค้าชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจในระบบ กลุ่ม เมื่อมีผลกำไร ก็นำไปปันผลเฉลี่ยคืน และจัดเก็บสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน เกิดการหมุนเวียนอยู่ภายในหมู่บ้าน ลดการพึ่งพาจากภายนอก เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชน ระดับฐานรากที่เข้มแข็งได้ ซึ่งการมีแหล่งเงินทุนภายในชุมชน จะช่วยให้คนยากจนในชุมชน มีโอกาสได้รับการช่วยเหลือ ให้มีเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายเมื่อขาดส่น โดยชำระดอกเบี้ยในอัตราต่ำ

7. การพัฒนาศักยภาพคนในโครงการผลิตภัณฑ์ชุมชน คนในกลุ่มของ OTOP มีองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา มีความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกัน มาในวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและยุคสมัย ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการพัฒนาศักยภาพหรือระบบการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพคน ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น มักจะใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้วยเทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่า เพื่อให้ปฏิบัติตามผู้ถ่ายทอด การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อมทั้ง แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน การเรียนรู้โดยวิธีการกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะความสามารถ และประสบการณ์ โดยการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้

ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และการแสวงหาความรู้โดยการอบรมสัมมนา การจัดวิทยากร อบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายนอกกลุ่ม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนจึงมีการเรียนรู้แบบพลวัตที่ก่อให้เกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้ของคน รวมทั้งเป็นการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ชุมชนมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้แก่คนในครอบครัว รุ่นต่อไป เพื่อให้มีการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ เป็นที่เชื่อถือได้ ได้รับการยอมรับและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ เป็นที่นิยมของลูกค้าย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน

ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ (2563) อธิบายว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น ควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตามกรอบต่อไปนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ ต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำ ที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยการควบคุมตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การตัดสินใจ การมอบหมายงาน และการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองและทีมงาน

2. ด้านความรู้ความเชี่ยวชาญ และการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ การเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทักษะ และประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ โดยความรู้ที่จำเป็นสำหรับธุรกิจชุมชน ได้แก่ กฎระเบียบข้อบังคับ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน การบริหารการเงิน การบัญชี การบริหารการตลาด การบริหารจัดการสินค้าและโลจิสติกส์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดความรู้ และการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การเป็นผู้มีความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการดำเนินธุรกิจ ธุรกิจชุมชนต้องมีการวางแผน ทั้งด้านการบริหารการตลาด การจัดการสินค้า การจัดการความรู้ อย่างมีเป้าหมาย และทิศทางที่ชัดเจน รวมถึงการวางแผนติดตามและประเมินผล แผนงานของตนเองและปรับปรุงอยู่อย่างต่อเนื่อง

4. ความสามารถด้านการสื่อสาร และการประสานงาน ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จ ในการดำเนินธุรกิจชุมชน คือ การมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับชุมชน ทั้งนี้ ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจที่อยู่ในพื้นที่ตลาด

ขนาดเล็ก การสื่อสารการมีความเข้าใจที่ดีต่อกันจึงเป็นปัจจัยเพื่อเกื้อหนุนธุรกิจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่จำเป็นระหว่างกันดังนั้น การประชาสัมพันธ์การติดต่อประสานงานและการสร้างเครือข่ายในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน และในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการประกอบธุรกิจชุมชน อยู่ในพื้นที่ที่มีฐานปัจจัยทางวัฒนธรรมชุมชนร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมีการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบการต่อชุมชน การแสดงน้ำใจเอื้อเพื่อแบ่งปันซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อนักที่ ความรับผิดชอบต่อชุมชน และการมีจริยธรรมของผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ ด้วยธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าการตลาดค่อนข้างน้อย ประกอบกับผู้ประกอบการยังมีการรับผิดชอบต่อค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงต้องมีเทคนิคในการประกอบธุรกิจชุมชน ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้มีการศึกษาศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจชุมชน พบว่า ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ มีศักยภาพที่สำคัญ 5 ด้าน ที่จะป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนความสำเร็จ ดังนี้

1. การเป็นผู้มีภาวะผู้นำสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจที่ดี รู้จักควบคุมตนเอง บริหารงานด้วยการมอบหมายหน้าที่ให้ทีมงาน หรือให้มีผู้รับผิดชอบแต่ละส่วนงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. การเป็นผู้มีความใฝ่รู้ เป็นผู้ที่มีความพร้อมต่อการรับความรู้ใหม่ ๆ มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาความรู้ให้เป็น เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญอยู่เสมอ มีการจัดการองค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้

3. การเป็นนักวางแผน มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน ทิศทางการพัฒนาธุรกิจ มองหาโอกาสในการขยายธุรกิจอยู่เสมอ ทั้งด้วยการเก็บข้อมูลรวบรวมการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่นำไปสู่การวางแผนการระดมสมอง การประชุมกลุ่ม

4. การเป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงาน ทั้งภายในและภายนอก เพื่อก่อให้เกิดแนวความคิดในทิศทางเดียวกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ สร้างความเข้าใจในการร่วมมือการปฏิบัติงานให้เป็นทิศทางเดียวกันได้ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้องอันก่อให้เกิดความเข้าใจเชิงบวกต่อธุรกิจ

5. เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมยึดหลักจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชนรับผิดชอบต่อลูกค้า รับผิดชอบต่อผู้ร่วมงาน คำนึงถึงความซื่อสัตย์เสียสละโปร่งใสและใส่ใจต่อสภาพแวดล้อม

4. ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน

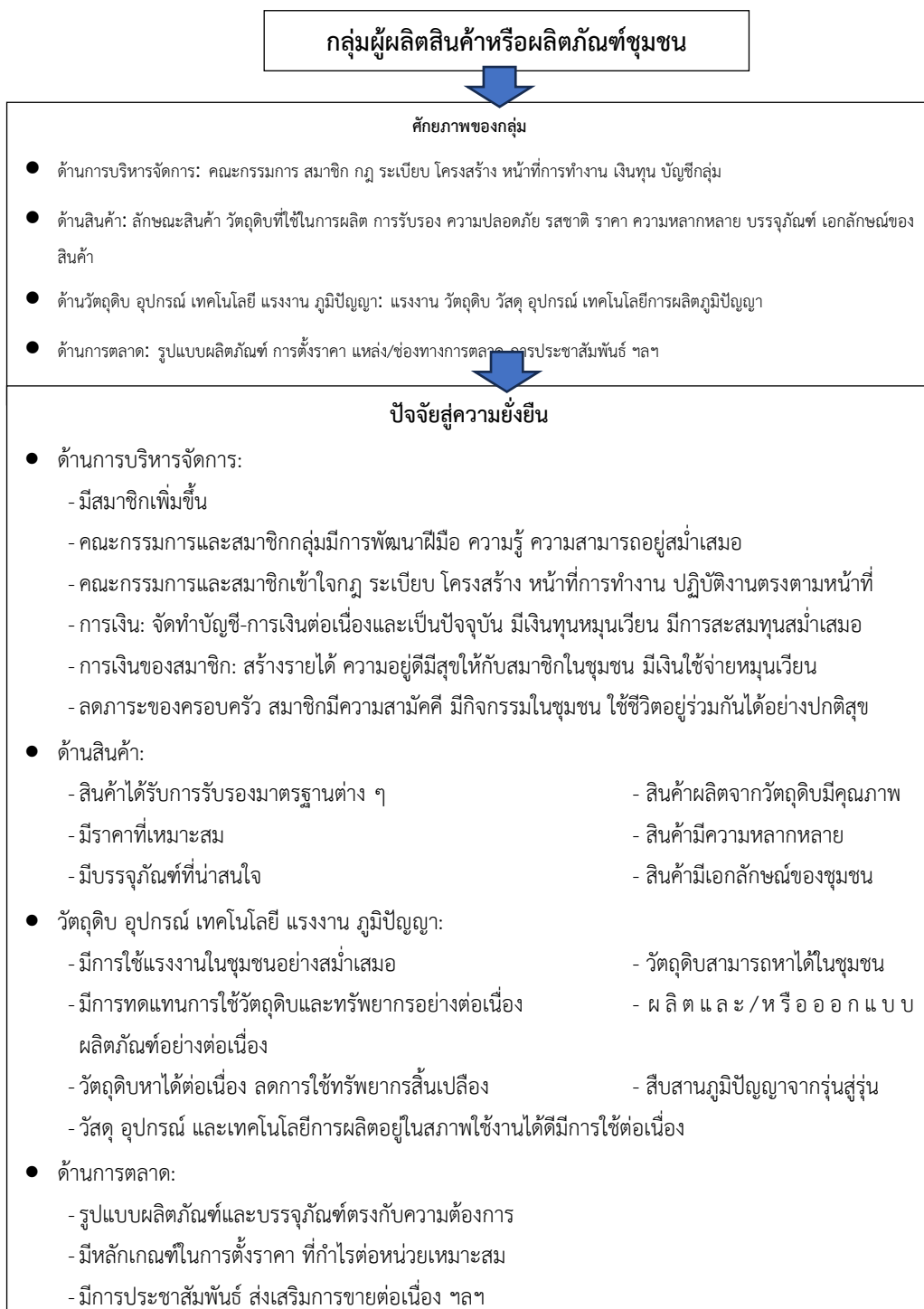
พิธีฐิติ์ ล้อธรรม, ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, สุขุม พันธุ์รงค์, และพิมลพรรณ บุญเสนา (2559, หน้า 17 - 19) อธิบายว่า กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจะมีความยั่งยืนได้ จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จจะต้องมี คณะกรรมการที่เข้มแข็ง สมาชิกให้การยอมรับ มีกฎระเบียบของกลุ่ม มีโครงสร้าง การทำงาน มีการแบ่งงานกันทำของกลุ่มที่ชัดเจน และมีการทำงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบ ได้ มีความตั้งใจในการทำงาน และมีความร่วมมือ ความสามัคคีภายในกลุ่ม มีระบบการ จัดทำบัญชี มีการควบคุมรายรับรายจ่าย มีความโปร่งใสทางการเงิน มีเงินทุนหมุนเวียน มีการสะสมทุน มีการสร้างรายได้

2. ด้านสินค้า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ คือ สินค้าที่ผลิตมาจาก วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ เช่น ถ้าเป็นสินค้า ด้านอาหารจะต้องมีความปลอดภัย มีรสชาติอร่อย มีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ราคาเหมาะสม มีรูปแบบสินค้าที่หลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน

3. ด้านวัตถุดิบ อุปกรณ์ เทคโนโลยี แรงงาน ภูมิปัญญา การที่กลุ่มประสบ ความสำเร็จได้จะต้องมีการใช้แรงงานตรงตามความสามารถ แรงงานมีฝีมือในการผลิต อุปกรณ์เทคโนโลยีในการผลิตเหมาะสมกับการผลิต มีการจัดสรรการใช้วัตถุดิบอย่างคุ้มค่า ใช้วัตถุดิบในชุมชน มีการทดแทนวัตถุดิบที่หายากและมีราคา ใช้วัตถุดิบที่ดี มีการผลิตที่มี ประสิทธิภาพ และลักษณะการผลิตมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ด้านการตลาด ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ประกอบด้วย การมีรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาด มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสมอ มีการตั้งราคาที่เหมาะสม มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย และมีการวางแผน ประชาสัมพันธ์ที่ดี

ภาพ 2.1 ปัจจัยสู่ความยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน

ที่มา: พิสิฐ ลี้อาธรรม, ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, สุขุม พันธุ์รงค์, และพิมลพรรณ บุญเสนา (2559, หน้า 19)

แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินโครงการวิจัย/บริการวิชาการ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินผล

ไตรรัตน์ โกศพลากรณ์ (2565, หน้า 292 - 295) อธิบายว่า เมื่อกล่าวถึง ประเมินผลโครงการ จะมีแนวคิดสำคัญ 2 ประการ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การติดตาม (monitoring or follow up) และการประเมินผล (evaluation) ซึ่งสามารถสรุป ความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ของทั้งสองแนวคิด ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินผล

ประเด็นพิจารณา	แนวคิด	
	การติดตาม (monitoring)	การประเมินผล (evaluation)
1. ความหมาย	การสังเกต ติดตามความก้าวหน้าของ กิจกรรมตามแผนงานอย่างเป็นระบบ ด้วยการรวบรวม และบันทึกข้อมูลการ ดำเนินกิจกรรมความเปลี่ยนแปลง และ หรือการใช้จ่ายงบประมาณ ฯลฯ เป็น ระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง	กระบวนการตัดสินคุณค่าของ กิจกรรมหรือโครงการ โดยใช้ ฐานข้อมูลจากการติดตามงาน และ มุ่งหาคำตอบว่ากิจกรรมหรือโครงการ ที่ทำนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ไว้หรือไม่ และมีประสิทธิผลและ ผลกระทบอย่างไร
2. วัตถุประสงค์	เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ความก้าวหน้าและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องตาม แผนงานที่กำหนดไว้	- เพื่อระบุข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อ การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดทั้งกำหนดแนวทางการป้องกัน แก้ไขในการดำเนินงานในอนาคต - เพื่อตรวจสอบความคุ้มค่าของการ ใช้ทรัพยากร (งบประมาณ ทรัพยากร บุคคล) กับการบรรลุวัตถุประสงค์ - เพื่อสังเคราะห์บทเรียนจากการ ทำงานเพื่อนำไปเป็นแนวทางสำหรับ การวางแผนทำกิจกรรมหรือโครงการ

ประเด็นพิจารณา	แนวคิด	
	การติดตาม (monitoring)	การประเมินผล (evaluation)
		อื่นต่อไป - เพื่อแสดงระดับความสำเร็จของการดำเนินงานเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
3. ประโยชน์	- ช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์การทำงานที่เกิดขึ้น - ช่วยในการพิจารณาว่ามีการใช้ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมเหมาะสมหรือไม่ - ช่วยในการระบุปัญหาและแนวทางแก้ไข - ช่วยในการติดตามการดำเนินกิจกรรมว่ามีความเหมาะสมและตรงเวลาหรือไม่ - ช่วยในการวิเคราะห์ว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ทำเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาหรือไม่	- ช่วยในการตัดสินใจว่าการทำงานที่ผ่านมานั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้เพียงใด - ช่วยในการตัดสินใจว่าทรัพยากร (งบประมาณ และเวลาที่เสียไปของพนักงาน) ที่ใช้นั้น มีความคุ้มค่าหรือไม่ - ช่วยในการตัดสินใจว่าการทำงานดังกล่าวมีคุณภาพ และคุณค่าพอที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้หรือไม่
4. ระยะเวลา	เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง	การประเมินสามารถดำเนินการได้ตลอดการปฏิบัติงาน - ก่อนดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น - ระหว่างดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อศึกษาแนวโน้มความสำเร็จนำไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์/กลยุทธ์การดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น - หลังดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน การดำเนินงาน และผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่

ประเด็นพิจารณา	แนวคิด	
	การติดตาม (monitoring)	การประเมินผล (evaluation)
		กำหนดไว้ อันจะนำไปสู่การระบุข้อจำกัด และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย
5. ผู้รับผิดชอบ	มักดำเนินการโดยบุคลากรในองค์กร หรือเจ้าหน้าที่โครงการ	สามารถทำได้ทั้งคนภายใน ภายนอก หรือร่วมกันทำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผล กล่าวคือ - การประเมินภายใน หรือการประเมินอย่างมีส่วนร่วม (internal or participatory evaluation) ดำเนินการโดยผู้จัดการโครงการ หรือหน่วยงาน/องค์กร มีข้อดีตรงที่ไม่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานกดดันและผลการประเมินที่ได้รับการนำไปใช้เพื่อการบริหารจัดการจริง ประกอบกับเป็นวิธีการที่มีค่าใช้จ่ายน้อย - การประเมินภายนอก (external evaluation) ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ซึ่งข้อดี คือ มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือ

ที่มา: ไตรรัตน์ โกศพลภรณ์ (2565, หน้า 292 - 295)

2. รูปแบบการประเมินผลโครงการวิจัย/บริการวิชาการ

สิน พันธุ์พินิจ (2555, หน้า 144 - 150) อธิบายว่า รูปแบบการประเมินผล หรือแบบจำลองของการประเมินผลโครงการวิจัย/บริการวิชาการ เป็นทฤษฎี (theory) หรือวิธีการ (approach) ซึ่งมีหลายรูปแบบ ดังนี้

2.1 รูปแบบชิป

การประเมินผลรูปแบบชิป (CIPP model) หรือเรียกว่ารูปแบบชิปของสตัฟเฟิลบีม (Strufflebeam's CIPP model) หรือรูปแบบ CIPP ที่ใช้สำหรับประเมินผลโครงการวิจัย/บริการวิชาการทั่วไป โดยไม่ยึดวัตถุประสงค์ (goal-free) จะครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินบริบท (context evaluation หรือ C) 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation หรือ I) 3) การประเมินกระบวนการ (process evaluation หรือ P) และ 4) การประเมินผลผลิต (product evaluation หรือ P) แสดงดังตาราง 2.2

ตาราง 2.2 การประเมินผลโครงการตามรูปแบบชิป

ปัจจัยและวัตถุประสงค์ การประเมิน	วิธีการประเมิน	ประโยชน์
1. การประเมินบริบท ประเมินสภาพแวดล้อม ความต้องการ ปัญหา และ โอกาส ตลอดจนทรัพยากรที่จะ เอื้ออำนวยและสามารถนำไปใช้ ได้ เพื่อนิยามเชิงปฏิบัติการของ บริบท จำแนกและประเมินความ ต้องการโอกาส วิเคราะห์ปัญหา แล้วนำเสนอเสนอแนะไปใช้ในการ ตัดสินใจวางแผนและกำหนด วัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับ ผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการ	อธิบายบริบทต่าง ๆ โดย เปรียบเทียบปัจจัยนำเข้ากับ ผลลัพธ์ที่คาดหวังและเกิดขึ้น จริง สิ่งที่เกิดขึ้นกับความเป็นไป ได้ของความสามารถของระบบ และวิเคราะห์สาเหตุของความ บกพร่องระหว่างความเป็นจริง กับความคาดหวัง	ใช้ประกอบการตัดสินใจในการ วางแผน การเลือกโครงการ การ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ สอดคล้องกับปัญหาเมื่อต้องการ เปลี่ยนแปลงการวางแผน
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ประเมินความสามารถของ ระบบยุทธวิธี และวิธีการนำยุทธ วิธีของปัจจัยนำเข้า ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค การจัด อุปสรรคของทรัพยากรหรือ ปัจจัยนำเข้า เพื่อจำแนกและ	อธิบายและวิเคราะห์ตัวแปรด้าน มนุษย์ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ แนวทางการใช้ยุทธวิธี และการ ดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับ ความเป็นไปได้และสิ่งที่เกิดขึ้น จริงในด้านเศรษฐกิจ	เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ กำหนดโครงสร้าง การ ดำเนินงาน การเลือกแหล่ง สนับสนุน ทรัพยากร ยุทธวิธี วิธีการดำเนินการ และกำหนด โครงสร้างการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมและแผนการดำเนินงาน

ปัจจัยและวัตถุประสงค์ การประเมิน	วิธีการประเมิน	ประโยชน์
ประเมินความสามารถของระบบ ปัจจัยนำเข้า ยุทธวิธี และการนำ ยุทธวิธีไปปฏิบัติ		
3. การประเมินกระบวนการ ประเมินการดำเนินการหรือ การวัดระหว่างการพัฒนา หรือ การนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อ จำแนกปัจจัยต่าง ๆ ใน กระบวนการหาข้อบกพร่อง กระบวนการนำโครงการไป ปฏิบัติ แล้วนำเสนอสารสนเทศ ประกอบการตัดสินใจ ดำเนินโครงการและคงไว้ซึ่ง กิจกรรมและวิธีการของโครงการ	กำกับดูแลศักยภาพของการจัด อุปสรรค และสิ่งที่ไม่สามารถ คาดคะเน โดยใช้สารสนเทศ เฉพาะเรื่องประกอบ การ ตัดสินใจ และอธิบาย กระบวนการของโครงการที่ ดำเนินการได้จริง	เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ การนำโครงการไปปฏิบัติ การหา จุดเด่น จุดด้อย การปรับปรุง ยุทธวิธี กระบวนการดำเนินงาน เพื่อควบคุมการดำเนินงานให้มี ประสิทธิภาพ
4. การประเมินผลผลิต ประเมินผลผลิต เรียนรู้การ เปลี่ยนแปลงทักษะ ทักษะคิด หรือผลกระทบของโครงการ เพื่อ เปรียบเทียบว่าผลผลิตจาก โครงการสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ บริบท และกระบวนการระหว่าง ดำเนินการและหลังจากเสร็จสิ้น โครงการหรือไม่	การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ เกณฑ์การวัดให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ มาตรฐานการแปลความของ ผลลัพธ์สุดท้ายในเรื่องบริบท ปัจจัยนำเข้า และสารสนเทศ ของกระบวนการ	เป็นประโยชน์ในการทบทวนการ ตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการ ต่อไป ยุติ ขยาย หรือปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้ สอดคล้องกับกระบวนการอย่าง ชัดเจน

ที่มา: สีน พันธุ์พินิจ (2555, หน้า 145 – 146)

การประเมินผลโครงการตามรูปแบบชิปนั้นจะมุ่งเน้นใน 3 ประเด็น ได้แก่

1. การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการเชิงระบบ

2. ประกอบด้วยขั้นตอนการกำหนดคำถาม และคำตอบที่ต้องการอย่างเฉพาะเจาะจง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่สารสนเทศแก่ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจวางแผน และพัฒนาโครงการ

3. การประเมินผลสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจทั้งในลักษณะเป็นทางเลือก และการตัดสินใจตามที่กำหนดไว้

การประเมินผลโครงการรูปแบบซิปมีประโยชน์ในการตัดสินใจ 4 ด้าน ได้แก่

1. การตัดสินใจในการวางแผน (planning decision) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเลือกเป้าหมายและวัตถุประสงค์

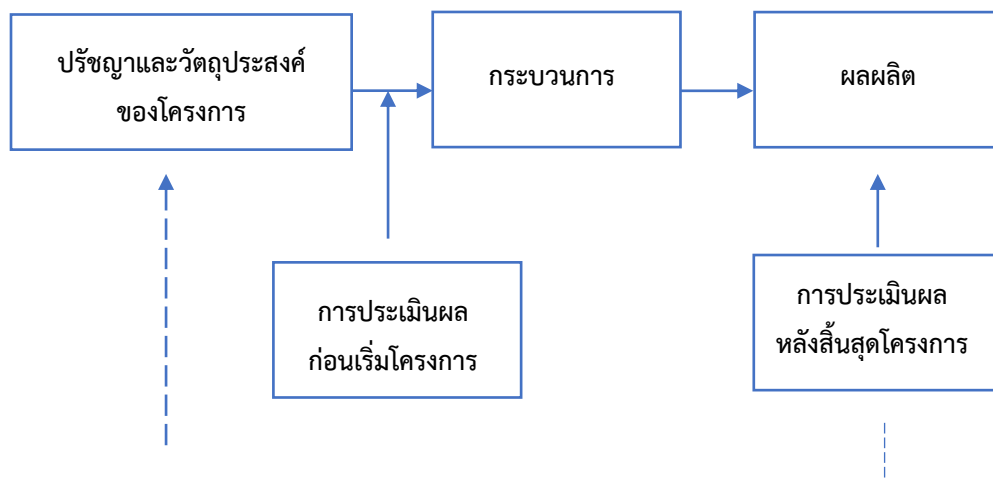
2. การตัดสินใจกำหนดโครงสร้างโครงการ (structuring decision) ในการเลือกยุทธวิธี วิธีการดำเนินงานให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตัดสินใจวางแผนไว้

3. การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน (implement decision) ซึ่งสามารถนำวิธีการในการทำงาน การปรับปรุงการดำเนินโครงการ วิธีการ และยุทธวิธี

4. การทบทวนการตัดสินใจ (recycling decision) ว่าควรจะดำเนินการต่อเปลี่ยนแปลง หรือยุติโครงการ

2.2 รูปแบบของไทเลอร์

รูปแบบการประเมินผลโครงการของไทเลอร์ (Tyler's goal-based model) ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จ เพิ่มประสิทธิผล และเป็นการประเมินผลสิ้นสุดโครงการด้วย ซึ่งการประเมินผลโครงการของไทเลอร์ ประกอบด้วยปรัชญาและวัตถุประสงค์ การประเมินผลก่อนเขียนโครงการ การประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ หรือกระบวนการ และผลผลิต รวมทั้งการประเมินผลหลังจากสิ้นสุดโครงการ ดังภาพ 2.1

ภาพ 2.2 แบบจำลองการประเมินผลโครงการของไทเลอร์

ที่มา: สติน พันธ์พิณิจ (2555, หน้า 147)

ไทเลอร์ได้แบ่งการประเมินโครงการออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่

1. การประเมินจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ ว่าสอดคล้องกันและเหมาะสมกับการนำไปใช้และความต้องการความสนใจของคณะผู้จัดทำและรับผิดชอบดำเนินโครงการ
2. การประเมินผลการสอน เป็นการประเมินวิธีการสอนหรือวิธีการส่งเสริมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์
3. การประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการ เช่น การประเมินสื่อและบุคลากร
4. การประเมินผลการนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อดูความเป็นไปได้ของโครงการ เมื่อปฏิบัติแล้วจะเกิดผลอะไร
5. การประเมินผลลัพธ์ของโครงการ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ว่าผลลัพธ์หรือผลสัมฤทธิ์ของบุคคลเป้าหมายเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามเกณฑ์หรือไม่ มีผลกระทบหรือปัญหาอะไรบ้าง และต้องการทรัพยากรอะไรเพิ่มเติมบ้าง
6. การติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และปรับเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงรอบ ๆ ข้าง

องค์ประกอบการประเมินตัวแปรปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการในส่วนของการบรรยายและส่วนการตัดสินคุณค่า ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ส่วนการพรรณนา (descriptive matrix) จะอธิบายถึงลักษณะความคาดหวัง (intended) และสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (observed) ของปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์สุดท้ายก่อนที่จะตัดสิน คุณค่าปัจจัยดังกล่าว การพรรณนาต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และความสัมพันธ์เชิงตรรกะหรือเชิงเหตุผลสัมพันธ์ของความคาดหวังระหว่างปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติกับผลลัพธ์สุดท้าย สำหรับความสัมพันธ์เชิงตรรกะของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติกับผลลัพธ์สุดท้ายจะพิจารณาจากข้อมูลที่รวบรวมได้ว่ามีผลปรากฏหรือผลเชิงประจักษ์ที่จะสนับสนุนให้เกิดเป็นจริงได้มากน้อยเพียงใด

2. ส่วนตัดสินคุณค่า (judgmental matrix) ประกอบด้วย มาตรฐาน และการตัดสินคุณค่า ปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์สุดท้ายของโครงการ โดยผู้ประเมินผลต้องกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เหมาะสมไว้ เพื่อเปรียบเทียบแล้วตัดสินคุณค่ากับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงหรือผลปรากฏเชิงประจักษ์ ถ้าหากว่าไม่สามารถกำหนดมาตรฐานเป็นเกณฑ์ประกอบการตัดสินคุณค่าปัจจัยต่าง ๆ ของโครงการที่ประเมินผลอยู่ได้ อาจเปรียบเทียบกับโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ว่ามีความแตกต่างของปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์สุดท้ายเป็นอย่างไร

2.4 รูปแบบของเบ็นเน็ตต์

การประเมินผลโครงการรูปแบบของเบ็นเน็ตต์ (Bennett's model) หรือเรียกว่า รูปแบบการประเมินผลเชิงประจักษ์ (evidence model) เป็นการประเมินผลที่ครอบคลุมตัวแปรหรือปัจจัยของโครงการแตกต่างจากรูปแบบชิป เพราะมุ่งเน้นการประเมินผลความสำเร็จของโครงการทั้ง 7 ด้าน แสดงตัวอย่างดังตาราง 2.3

ตาราง 2.3 ตัวอย่างรูปแบบการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรของเป็นเน็ตต์

เกณฑ์การประเมิน	ตัวอย่างปัจจัยเชิงประจักษ์
7. ผลลัพธ์สุดท้ายและผลได้ (outcome and result)	ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์สูงสุด การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต และมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกร
6. การเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติ (practice change)	การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการประยุกต์เทคโนโลยีอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ ทักษะ และความหวัง
5. การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และความหวัง (change in learning)	การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ เชิงปฏิบัติ และความหวังของบุคคลเป้าหมาย
4. ปฏิกริยาตอบสนอง (reaction)	ความรู้สึกรองเกษตรกรต่อโครงการ ความพอใจ ความชอบโครงการ และการนำโครงการไปปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกร (involvement of farmer)	จำนวนเกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม
2. กิจกรรม (activity)	การจัดสภาพการเรียนรู้ เรื่องที่จะนำไปส่งเสริม วิธีการปฏิสัมพันธ์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การสาธิต
1. ปัจจัยนำเข้า (input)	ปัจจัยที่ใช้ในโครงการ เช่น ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เทคโนโลยี จำนวนการเยี่ยมเยียน

ที่มา: สีน พันธุ์พินิจ (2555, หน้า 150)

3. สารของการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

สารของการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การประเมินกระบวนการใน 6 ประเด็น และการประเมินผลลัพธ์ใน 4 ประเด็น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (จินตนา กาญจนวิสุทธ์, 2559, หน้า 106 - 114)

3.1 การประเมินกระบวนการ

3.1.1 ทิศทางวิสาหกิจชุมชน พิจารณาแนวทางการกำหนดทิศทางดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการบริหารองค์กร และความรับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งในส่วนของผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

3.1.2 การวางแผนการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน เพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวความคิด กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย และทิศทางในการผลิตหรือบริการไปสู่ผู้รับบริการของวิสาหกิจชุมชน และการแปลงแนวคิดเป็นแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนแสดงถึงการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติตามแผนไปสู่สมาชิก การติดตามควบคุมและการปรับแผน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย ซึ่งมุ่งเน้นใน 3 ประเด็น ได้แก่ ครอบคลุมพึ่งตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ

3.1.3 การบริหารการตลาด มุ่งเน้นให้วิสาหกิจชุมชนนำไปใช้เพื่อทำความเข้าใจต่อความต้องการของลูกค้าและตลาด ซึ่งมีทั้งตลาดภายในและภายนอก โดยมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการบริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตและการบริการ ที่มีความสัมพันธ์ เกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าและบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับลูกค้า การรับฟังข้อมูลความพอใจของลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้มีใช้อย่างสมดุลตลอดไป

3.1.4 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร เป็นประเด็นที่สำคัญต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร วิสาหกิจชุมชนเองต้องดำเนินการจัดเก็บ และรวบรวมข้อมูลอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งาน ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี

3.1.5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการบริหารจัดการชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของชุมชน และเครือข่าย ภายใต้กระบวนการ

ตัดสินใจในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สามารถนำไปบริหารจัดการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และขยายผลสู่เครือข่าย ทำให้เครือข่ายสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3.1.6 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ มุ่งเน้นกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จและเติบโตของกิจการ

3.2 การประเมินผลลัพธ์

3.2.1 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานและแนวโน้มในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน เป็นการตรวจประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้

2) ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ เป็นการตรวจประเมินผลสำเร็จของสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน โดยประเมินเรื่องคุณภาพของสินค้า ความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ความมีเอกลักษณ์หรือความโดดเด่นของสินค้าและบริการ การวิจัยและพัฒนาสินค้า และการบริการใหม่

3) ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เป็นการตรวจประเมินผลสำเร็จหรือประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตและการให้บริการ โดยพิจารณาในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต/การบริการ การลดความสูญเสีย การควบคุมคุณภาพในแต่ละขั้นตอนการผลิต การสร้างนวัตกรรมในระบบงาน หรือการพัฒนากระบวนการผลิต

4) ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นการตรวจประเมิน ผลกระทบจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาในเรื่องความสำเร็จของแผนและกิจกรรมประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก และความพึงพอใจของสมาชิก ในการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีประเด็นการประเมินแสดงดังตาราง 2.4

ตาราง 2.4 ประเด็นการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	สิ่งที่ประเมิน	ตัวอย่าง
การประเมินกระบวนการ		
1. ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน	1.1 การบริหารองค์กร	
	1) การกำหนดทิศทาง	1.1) กำหนดเป้าหมายและทิศทาง 1.2) มีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง
	2) การดำเนินการ	2.1) กำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร และการแบ่งหน้าที่ 2.2) กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ 2.3) จัดบันทึกการเงิน/บัญชี 2.4) เปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก
	3) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์	3.1) บริหารจัดการทุน 3.2) จัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก
	4) การทบทวนการดำเนินการ	4.1) ทบทวนผลการดำเนินการ 4.2) นำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไขปรับปรุง
	1.2 ความรับผิดชอบต่อชุมชน	
	1) การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม	ดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและตนเอง การไม่เอาเปรียบ ชื่อสัตย์ ตรงเวลา สินค้า มีคุณภาพ ปลอดภัย
	2) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ	ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
	3) การให้การสนับสนุนชุมชน	3.1) เข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรม 3.2) บริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับชุมชน 3.3) ผู้นำได้แสดงบทบาทในด้านนี้
	4) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน	4.1) วางแผนหรือแนวทางจัดสรรรายได้ ได้แก่ สมาชิกชุมชน 4.2) จัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการแก่สมาชิกหรือชุมชน
2. การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	2.1 กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผน	
	1) กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	1.1) เก็บรวบรวมข้อมูล 1.2) วิเคราะห์ข้อมูล 1.3) ทำแผนแบบมีส่วนร่วม
	2) เป้าหมายของแผน	2.1) กำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ เช่น จำนวนการผลิต บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชนฯ 2.2) กำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
	2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการและถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ	
	1) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน	กำหนดรูปแบบและรายละเอียด เช่น ใคร ทำ ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร

ประเด็น	สิ่งที่ประเมิน	ตัวอย่าง
	2) การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	2.1) กำหนดวิธีการในการชี้แจง 2.2) ทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่ การปฏิบัติ 2.3) ให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจแผนในทิศทางเดียวกัน 2.4) ดำเนินงานวิสาทกิจชุมชนให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้
	3) การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้	สนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น มีการติดตามเป็นระยะ มีระยะเวลา กำหนดการดำเนินงานตามแผน
	4) การควบคุมแผนและการปรับแผน	ควบคุมการดำเนินงานตามแผน เช่น 4.1) กำหนดระยะเวลาส่งมอบผลผลิตต่อสมาชิก และลูกค้า 4.2) กำหนดผู้รับผิดชอบ 4.3) กำหนดวิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผน หรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์ได้
	5) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน	คาดการณ์ความสำเร็จของแผน เพื่อ 5.1) สร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด 5.2) เตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด 5.3) ใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์พิจารณาในการคาดการณ์
3. การบริหารตลาด	1) กำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการลูกค้าเป้าหมาย	1.1) วิธีการในการกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้า/บริการ 1.2) รู้ว่าใครคือลูกค้า จำแนกลูกค้าเป้าหมายได้ 1.3) นำข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาร่วมกันได้
	2) การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด	2.1) มีวิธีการในการติดตามความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง 2.2) เรียนรู้และพัฒนาด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง 2.3 นำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการผลิตครั้งต่อ ๆ ไป
4. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร	1) การจัดการความรู้	1.1) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น 1.2) การแสวงหาความรู้ใหม่ 1.3) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
	2) ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล	2.1) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน 2.2) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก
5. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	1) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก	1.1) มีวิธีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการรับสมาชิกใหม่และเครือข่าย 1.2) สมาชิกเข้าใจในกฎระเบียบและเงื่อนไขของ

ประเด็น	สิ่งที่ประเมิน	ตัวอย่าง
		วิสาหกิจชุมชน 1.3) ดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงอย่างมั่นคงและยั่งยืน
	2) การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	2.1) มีวิธีการในการพัฒนาคณะ กรรมการ วิสาหกิจชุมชน และสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานได้คล่องตัว ทนต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป 2.2) มีแนวทางการพัฒนาอย่างตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ หรือไม่
	3) การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ	3.1) มีระบบและวิธีการของวิสาหกิจชุมชนในการสร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน 3.2) มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสม ทั้งถึงและเป็นธรรม 3.3) มีการให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงินสวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย
	4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก	4.1) มีแนวทางในการติดตาม และวัดความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิก 4.2) มีการกำหนดเป็นทีมงานหรือคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลงาน 4.3) มีการแจ้งผลให้สมาชิกทราบ 4.4) มีการนำผลไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
6. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ	1) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	1.1) ระดับภายในองค์กร 1.1.1) มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการภายในกิจการสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน 1.1.2) มีประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต 1.2) ระดับภายนอกองค์กร 1.2.1) มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการที่เชื่อมโยงและเกื้อกูลกับกิจกรรมวิสาหกิจอื่น ๆ ในชุมชน 1.2.2) มีประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต
	2) ผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ)	2.1) มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการ 2.2) ควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้าหรือบริการ 2.3) มีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ 2.4) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า

ประเด็น	สิ่งที่ประเมิน	ตัวอย่าง
		2.5) สินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่าเสมอ และเป็นหัวใจของลูกค้า
	3) การควบคุมระบบงาน	3.1) มีการป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน 3.2) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3.3) มีวิธีการควบคุม และป้องกันให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามขั้นตอนหรือเป้าหมายที่กำหนด 3.4) ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการของระบบการทำงานดีขึ้น
การประเมินผลลัพธ์ (ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน)		
1. ประสิทธิภาพตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน	1) ลดรายจ่าย	1.1) ลดรายจ่ายในการดำเนินงาน 1.2) ลดการซื้อสินค้าจากภายนอก
	2) เพิ่มรายได้	มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน
	3) มีคุณภาพชีวิตดี ทั้งตนเองได้	3.1) มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 3.2) ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข 3.3) ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง 3.4)หนี้สินลดลง
2. คุณภาพสินค้าและบริการ	1) คุณภาพความปลอดภัย	1.1) สินค้ามีคุณภาพดี 1.2) มีกระบวนการผลิตและให้บริการที่ดี 1.3) สินค้ามีความปลอดภัย ได้รับการรับรองคุณภาพ และได้รับการตอบรับจากลูกค้า
	2) การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ	2.1) มีการสร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมือนใคร 2.2) สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด
3. ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	1) ลดต้นทุน	1.1) ลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก 1.2) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในการดำเนินงาน
	2) มีคุณภาพของระบบงาน	ลดความผิดพลาดและการสูญเสียในระบบการผลิตและบริการได้
4. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	1) ความสำเร็จของแผนและกิจกรรม	การดำเนินงานบรรลุตามแผนที่วางไว้
	2) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน	2.1) ผลกระทบด้านบวก คนในชุมชนมีงานทำ มีสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของชุมชน คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น 2.2) ผลกระทบด้านลบ เช่น สภาพแวดล้อมเสียหาย เกิดมลพิษ เป็นต้น
	3) การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก	3.1) สมาชิกมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น 3.2) สมาชิกเกิดทักษะในการทำงาน 3.3) สมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ 3.4) ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพ
	4) ความพึงพอใจของสมาชิก	4.1) มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม 4.2) มีความพึงพอใจจากการได้มีส่วนร่วมในการทำงาน 4.3) มีรายได้เพิ่มขึ้น

ประเด็น	สิ่งที่ประเมิน	ตัวอย่าง
		4.4) ได้รับสวัสดิการ 4.5) ได้รับการยอมรับ

ที่มา: จินตนา กาญจนวิสุทธ์ (2559, หน้า 108 - 114)

4. การประเมินการดำเนินโครงการวิจัย/บริการวิชาการเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ ในชุมชน

สำหรับการประเมินการดำเนินโครงการวิจัย/บริการวิชาการเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนนั้น ผู้ประเมินจะต้องสร้างและประเมินตามตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย โดยมีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ตามที่ออกแบบประเมินไว้ ซึ่งอาจจะใช้แบบสอบถามอย่างเดียว หรือใช้แบบสอบถามร่วมกับแบบสัมภาษณ์ การยกตัวอย่างตัวชี้วัดหรือประเด็นการประเมินการดำเนินงาน เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชนซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (จินตนา กาญจนวิสุทธ์, 2563, หน้า 121 - 122)

4.1 จำนวนสมาชิกของกลุ่ม เป็นตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น มีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า 5 คน

4.2 ความสามารถหรือศักยภาพของกลุ่มอาชีพ เป็นประเด็นการประเมินเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

4.2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีตัวชี้วัด เช่น ความสะอาด ความเรียบร้อย ความมีเอกลักษณ์ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ลักษณะของบรรจุภัณฑ์และฉลากมีความเหมาะสม รวมทั้งผลิตภัณฑ์ต้องมีมาตรฐานรองรับ

4.2.2 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม มีประเด็นการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1) กระบวนการกลุ่ม มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มของประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิก มีการแบ่งหน้าที่การทำงานที่ชัดเจน มีการหาแนวทางให้ทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ มีการขจัดปัญหาความขัดแย้ง

2) การบริหารจัดการการผลิต มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ มีการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำสุด

3) ด้านการเงินและบัญชี แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

3.1) ด้านการเงิน มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการกำหนดวงเงินสดที่เก็บรักษาไว้ในกลุ่ม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการเงิน มีการจัดทำเอกสารการรับ - จ่ายเงิน เป็นต้น

3.2) ด้านการบัญชี มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินในการจัดทำทะเบียนหุ้น มีทะเบียนคุมวัตถุดิบ มีทะเบียนคุมเจ้าหนี้ มีการจัดทำรายงานกำไร - ขาดทุน เป็นต้น

4.2.3 รายได้สุทธิของกลุ่ม ต้องมีตัวชี้วัดเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมาย เช่น มีการประเมินสมาชิกของกลุ่มอาชีพทุกคนมีรายได้สุทธิจากกลุ่มไม่น้อยกว่า 2,000 บาท/คน/ปี

4.2.4 ตลาดพึ่งตนเอง สามารถแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1) มูลค่าสินค้าที่จำหน่ายในตลาดพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นตลาดที่สมาชิกกลุ่มอาชีพเป็นผู้จัดหา และเจรจาต่อรองด้วยตนเอง และทั้งสองฝ่ายได้รับผลประโยชน์ธุรกิจที่น่าพอใจ มีตัวชี้วัด เช่น มีการตั้งเกณฑ์การประเมินผลที่ร้อยละ 20 ขึ้นไป กลุ่มจึงผ่านการประเมิน

2) แหล่งตลาดพึ่งตนเอง อาจมีการตั้งเกณฑ์การประเมิน เช่น มีจำนวนแหล่งตลาดพึ่งตนเองมากกว่าปีที่ผ่านมา กลุ่มจึงผ่านการประเมิน

4.2.5 พฤติกรรมของสมาชิกที่มีต่อกิจกรรมส่วนรวม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ระดับครอบครัว มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการนำรายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว มีการดูแลสุขภาพ และอาหารการกินของสมาชิกในครอบครัว ให้เป็นไปอย่างถูกสุขลักษณะ มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความขยัน มีการใช้เงินหรือใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า และมีการอดออม เป็นต้น

2) ระดับกลุ่ม มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการร่วมปฏิบัติงานและร่วมประชุมกลุ่ม มีการมาปฏิบัติงานและประชุมเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม และมีน้ำใจและเสียสละ เป็นต้น

3) ระดับชุมชน มีตัวชี้วัด เช่น มีการประเมินการไปร่วมงานของชุมชน มีการเสียสละบริจาคเงิน สิ่งของ มีแรงงานให้ชุมชน และมีการช่วยเหลือดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสมบัติส่วนรวม เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพชรไพรริน อุปปิง, และฐานันตย์ เกษร (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านสงเปลือย ตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาสนใจเรื่องนี้เนื่องจากผ้าฝ้ายย้อมครามในจังหวัดสกลนครได้รับการส่งเสริมจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ โดยให้จัดตั้งกลุ่มผ้าฝ้ายย้อมครามเป็นอาชีพเสริมแก่เกษตรกร และให้อนุรักษ์ผ้าพื้นเมืองประจำท้องถิ่นในจังหวัดสกลนคร งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเชิงลึกกับประธานและสมาชิกกลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านสงเปลือย ตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์แบบบรรยายเชิงพรรณนาโดยใช้ทฤษฎีอ้างอิง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในมีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มแปรรูปผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านสงเปลือย ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมจากรัฐบาล และการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปผ้าครามในจังหวัดสกลนคร และปัจจัยภายในได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มแบบครอบครัวการมีฝีมือ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของสมาชิกในกลุ่ม สรุปได้ว่า ทั้งปัจจัยภายนอกและภายในมีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของกลุ่มแปรรูปผ้าครามบ้านสงเปลือย ตำบลไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนครประสบความสำเร็จ

พิสิฐ ลี้อารธรรม, ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, สุขุม พันธุ์ณรงค์, และพิมลพรรณ บุญเสนา (2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความยั่งยืนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลความยั่งยืน และเพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนในอดีตกว่า 368 กลุ่มที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เคยเข้าไปดำเนินการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่ปี

พ.ศ.2546 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน พะเยา และ แม่ฮ่องสอน ซึ่งสามารถรวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 206 กลุ่ม โดยเป็น กลุ่มที่ยังคง ประกอบการอยู่ จำนวน 167 กลุ่ม (ร้อยละ 81.07) และเลิกการประกอบการไปแล้ว จำนวน 39 กลุ่ม (ร้อยละ 18.93) ในกลุ่มที่ยังคงประกอบการอยู่ ประเภทอาหาร พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 936,550 บาทต่อปี ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มยังคงประกอบการอยู่ คือ สินค้า มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้รับการรับรอง และมีรสชาติอร่อย กลุ่มประเภทเครื่องดื่ม พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 1,495,714 บาทต่อปี สินค้าได้รับการรับรองจาก อย. ระดับมากที่สุด ไม่มี ผลข้างเคียง รสชาติอร่อยหรือแตกต่างจากคู่แข่ง และใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ปลอดภัย กลุ่มประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 944,600 บาทต่อปี ปัจจัยที่ทำให้กลุ่ม ยังคงประกอบการอยู่ คือ สินค้ามีความประณีต สวยงาม มีความแข็งแรง ทนทาน มีอายุ การใช้งานนานกว่าคู่แข่ง มีการออกแบบ รูปแบบสินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เฉพาะ ท้องถิ่น กลุ่มประเภทของใช้และของประดับตกแต่ง พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 1,445,600 บาท ต่อปี ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มยังคงประกอบการอยู่ คือ สินค้ามีความประณีต สวยงาม มีความ แข็งแรง ทนทาน มีอายุการใช้งานนานกว่าคู่แข่ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใช้สอยได้ดี กลุ่มประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 1,320,667 บาทต่อปี ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มยังคงประกอบการอยู่ คือ สินค้ามีความประณีต สวยงาม สินค้ามี เอกลักษณ์เฉพาะตัว เฉพาะท้องถิ่น แข็งแรง ทนทาน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใช้สอยได้ดี ส่วนด้านการบริหารจัดการ พบว่า ทุกกลุ่ม กลุ่มที่ยังคงประกอบการอยู่ จะเป็นกลุ่มที่มีผู้นำที่ ดีมีความเข้มแข็ง ทุกคนตั้งใจทำงาน มีการตั้งกฎระเบียบที่เอื้อต่อการทำงานกลุ่ม และ ทุกคนยอมรับปฏิบัติตาม มีการจัดทำบัญชีการเงิน มีการปันผล มีเงินทุนหมุนเวียนและ สะสมทุนอยู่เสมอ ส่วนแรงงานผู้ผลิตก็มีการพัฒนาฝีมือ ความรู้ความสามารถ มีแรงงาน สนใจเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชน ด้านวัตถุดิบ อุปกรณ์ เทคโนโลยี แรงงาน และภูมิปัญญา พบว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสามารถหาได้ในชุมชน อุปกรณ์เทคโนโลยีในการผลิตเหมาะสมกับการผลิต สามารถใช้งานได้ดี ใช้แรงงานในชุมชน และมีการสืบทอดภูมิปัญญา ด้านการตลาด กลุ่มมีรูปแบบสินค้าที่ตรงกับความต้องการ ของตลาด มีแหล่งจำหน่าย มีช่องทางการตลาดหลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์ต่อการ การตั้งราคาก็มีความเหมาะสมเพื่อให้ได้กำไร สำหรับกลุ่มที่เลิกการประกอบการไปแล้ว ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเภทของใช้และของประดับตกแต่ง ส่วนใหญ่

การยกเลิกกลุ่มในช่วงปี พ.ศ.2552, 2555 - 2556 ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มต้องยกเลิกไม่สามารถประกอบกิจการต่อได้ เนื่องมาจากด้านการตลาดเป็นสำคัญ คือ กลุ่มจำหน่ายสินค้าไม่ได้มีช่องทางในการจำหน่ายสินค้า ทำให้จำนวนสมาชิกกลุ่มลดลง ขาดแรงงานผู้ผลิต ขาดแรงงานที่มีฝีมือ สมาชิกกลุ่มแยกกันไปทำเป็นธุรกิจส่วนตัว บางกลุ่มมีสมาชิกที่มีอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรง ทำให้ไม่มีผู้สืบทอด ด้านวัตถุดิบ พบว่า ประสบปัญหาวัตถุดิบหายากและราคาแพง ผู้นำกลุ่มไม่มีเวลาดูแลกลุ่ม ออกไปตั้งกลุ่มใหม่ ทำให้ไม่มีแกนนำจึงประสบภาวะขาดทุนและไม่สามารถประกอบกิจการต่อได้

ทักษญา สง่าโยธิน (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิสาหกิจชุมชนในประเทศ และวิสาหกิจชุมชนต่างประเทศ จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งหมด 16 แห่ง พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ค้นพบเรียงตามระดับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่พบมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ความสามัคคีในกลุ่ม การมีส่วนร่วม และความผูกพัน 3) ระบบการบริหารจัดการที่ดี 4) เงินทุน 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ 6) ทักษะ ความสามารถในการผลิต รวมถึงนวัตกรรมการผลิตและการพัฒนา 7) การสนับสนุนจากภายนอกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (การสร้างเครือข่าย) 8) ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ 9) การมีตลาดรองรับที่แน่นอน 10) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และความโปร่งใส 11) ระบบการสื่อสาร 12) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สวยงาม ตรงความต้องการของผู้บริโภค 13) ความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ 14) การใช้ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 15) การปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับทางสิ่งแวดล้อม

วันชัย ชันประสิทธิ์ (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ประกอบการ OTOP ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยระดับ 5 ดาว ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2559 รวมจำนวนทั้งสิ้น 360 ราย ทั้งนี้โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ

ละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัย พบว่า สรุปปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยปัจจัย 9 ด้าน แต่พอมาเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา พบว่ามีปัจจัยเพิ่มขึ้นอีก 1 ด้าน คือ ด้านเครือข่ายความร่วมมือ รวม 10 ด้าน ดังนั้นปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จะประกอบด้วย 10 ด้าน คือ ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการเงินและการบัญชีด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบริหารจัดการแรงงาน ด้านสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ด้านการผลิต ด้านผู้นำด้านการบริหารจัดการด้านการตลาดและด้านความเข้มแข็งของชุมชน

มะลิวัลย์ รอดกำเนิด, พรรณพิมล ก้านนก, ปาจารย์ ผลประเสริฐ, และณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ (2562, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารในเขตภาคเหนือ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการและปัจจัยด้านศักยภาพในการจัดการ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 2) สร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และ 3) ประเมินและนำเสนอรูปแบบการจัดการของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การศึกษาแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการและปัจจัยด้านศักยภาพในการจัดการ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth-interview) ผู้บริหารของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ 6 คน และตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริโภค และคนกลางที่รับไปจำหน่าย 541 คน ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มละ 9 คน 2 กลุ่ม ขั้นที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการศึกษา พบว่า สภาพการจัดการและปัจจัยด้านศักยภาพในการจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามความเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์เป็นจริงมาก เช่นเดียวกันกับผลความพึงพอใจของผู้บริโภคและคนกลางที่รับไปจำหน่าย ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ความพึงพอใจระดับมาก และผลการประเมินรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ

ในภาพรวม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก รูปแบบการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจประเมินแล้ว ประกอบด้วย องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยป้อน คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) ศักยภาพบุคลากร 3) นวัตกรรมและเทคโนโลยี 4) ชุมชนและการสร้างเครือข่าย 5) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการถ่ายโยง คือ 1) แผนกลยุทธ์ 2) การจัดการด้านการผลิต 3) การจัดการด้านการตลาด 4) การจัดการด้านการเงินและบัญชี องค์ประกอบที่เป็นผลลัพธ์ คือ 1) ความพึงพอใจของผู้บริโภค 2) ยอดขาย 3) กำไรสุทธิ 4) จำนวนลูกค้า และ 5) จำนวนคนกลางที่รับไปจำหน่าย

ฤดี เสริมชยุต, และวันทนี แสนภักดี (2562, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนโดยใช้ องค์ความรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้ธัญญาธำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจชุมชนของกลุ่มผลิตภัณฑ์ของใช้ธัญญาธำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้นให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต รวมทั้งการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินธุรกิจ ได้รับการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น องค์ความรู้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและชื่อเสียงให้ผลิตภัณฑ์ธัญญาธำเภอนครหลวง ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการด้านวัฒนธรรม ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมทั้ง 5 ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จทั้งสิ้น แต่ปัจจุบันผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ธัญญาธำเภอนครหลวงรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะกระบวนการทางวัฒนธรรม ที่เคยหล่อหลอมผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน อย่างประเพณีไหว้ครูบูชาเตาค่อย ๆ หายไป และเป็นการทำตามความสะดวกของแต่ละบ้านมากกว่าจะเป็นการร่วมกันทำเหมือนในอดีต แต่สิ่งหนึ่งที่ยัง

เป็นความเข้มแข็งของชุมชน คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามเข้าไปช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือ และนำมาใช้เป็นฐานในการกำหนดรูปแบบ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและใช้เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างปัจจัยเหล่านั้น ให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเกิดความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง คือ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญ เพราะเป็นจุดแข็งและปัจจัยที่ได้รับการยอมรับจากผู้ใช้และผู้ซื้อสินค้า เน้นการใช้ตราสินค้าที่บ่งบอกความเป็นอริยภูมิ เสริมด้วยกลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่าย ซึ่งทั้งหมดต้องอาศัยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม เพื่อที่จะคงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชน ต้องมุ่งเน้นไปที่องค์ความรู้เป็นฐานราก โดยต่อยอดและสืบทอดองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง นอกจากนั้นธุรกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการตามแนวทางสมัยใหม่ ใช้การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ภูมิปัญญาที่มี นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด จึงจะสามารถทำให้ธุรกิจชุมชนแข็งแกร่งและยั่งยืนได้

พชรพร วงษ์วาน (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหาร การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ ความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ ความสำเร็จอย่างยั่งยืน และ 3) แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สู่ความสำเร็จ อย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจ ชุมชนในเขตจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 24 คน โดยการจัดสนทนากลุ่ม และสมาชิกจำนวน 24 คน และประธานหรือรองประธาน จำนวน 24 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 72 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัด สนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำ ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจะครอบคลุมถึง

การบริหารจัดการของกลุ่มในทุกด้าน รองลงมา คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนพบว่าการผลิตไม่มีคุณภาพตามที่ต้องการ รวมทั้งมีการผลิตไม่ต่อเนื่องเพราะขาดวัตถุดิบในการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ มีการแข่งขันทางตลาด การบริหารจัดการกำหนดหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มไม่ชัดเจน มีความรู้น้อยในการบริหารทางการเงิน การจัดทำบัญชี ด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมไม่ครบทุกครั้งและมีส่วนร่วมไม่ครบทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และ มีการสื่อสารข้อมูลระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและหน่วยงานภายนอกน้อย และ 3) แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีคุณภาพ มีการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นให้หลากหลาย ออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายมากขึ้น ปรับปรุงการบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกด้าน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกในกลุ่ม และหาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์

รติมา พงษ์อริยะ, และสุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์ (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ (U2T) กับการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ชุมชนบ้านทะเลน้อย ตำบลทางเกวียน และชุมชนบ้านวังห้ว ตำบลวังห้ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทและกระบวนการทำงานของโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ (U2T) ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ในชุมชนบ้านทะเลน้อย และชุมชนบ้านวังห้ว จังหวัดระยอง 2) ศึกษาพัฒนาการด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทะเลน้อยและชุมชนบ้านวังห้วหลังจากมีการดำเนินการตามโครงการ U2T 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนบ้านทะเลน้อยและชุมชนบ้านวังห้ว หลังจากมีการดำเนินการตามโครงการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล ได้แก่ ชาวบ้าน คณะทำงานโครงการ U2T และเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ศึกษา รวมถึงนักวิจัยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกำหนดวิธี

เลือกโดยการเจาะจง จำนวน 27 คน และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การทำงานของโครงการมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน คัดกิจกรรมการอบรมที่ชาวบ้านต้องการเพื่อตอบสนองและแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับด้านผลิตภัณฑ์ 2) พัฒนาการด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชนดีขึ้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม และผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากการช่วยเหลือของโครงการ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชนหลังดำเนินการตามโครงการ คือ ความรู้ความสามารถ การเอาใจใส่ต่อโครงการของอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ความร่วมมือจากชาวบ้าน การมีทุนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างการมีส่วนได้ให้ชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ช่วยให้โครงการดำเนินการได้อย่างราบรื่น

ศินาภรณ์ หูเต็ม (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยองค์การที่สัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยองค์การกับความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรรระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาจำนวน 320 คน จังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับศึกษาเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha – coefficient) จากการทดสอบกลุ่มตัวอย่างได้ค่าความเชื่อมั่น 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยองค์การที่สัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี มากที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี รองลงมา คือ ด้านภาระงาน ด้านโครงสร้างองค์การ และด้านคน เมื่อพิจารณาความสำเร็จทางธุรกิจที่วัดจากการ

ประเมินผลการปฏิบัติงานแบบสมดุล (Balance Scorecard) อยู่ในระดับมาก ระดับมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์กร ระดับรองลงมา คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการภายใน เมื่อพิจารณาปัจจัยองค์กรมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจ พิจารณารายคู่ อยู่ในระดับสูงมาก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกันทุกคู่ สูงที่สุดคือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านคน และด้านภาระงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 และศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในสามบุรี โดยคณะผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือคุณภาพ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method Research) โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ตามลำดับกระบวนการ ดำเนินการใน 7 ขั้นตอนหลัก เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ในโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ระหว่างปีงบประมาณ 2562-2565 จังหวัดสระบุรี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อให้ผู้วิจัยได้มีข้อมูลและความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการพัฒนารอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ด้วยการสังเคราะห์และประยุกต์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ด้วยการ

ทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บริหารหรือผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 1 ท่าน เพื่อวัดด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดตัวอย่าง จากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับบริการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562-2565 ในจังหวัดสระบุรี มีจำนวน 4 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่ง ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม จำแนกเป็น 1) ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ผู้นำชุมชน 4) ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง และ 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) (Miles and Huberman, 1994) ดำเนินการเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน จนถึงระดับที่มีความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และมีความพอเพียงของข้อมูล (Data Sufficiency)

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มตัวอย่าง ด้วยตนเอง โดยใช้ลักษณะคำถาม Question Words (ใคร Who/ทำอะไร What/ที่ไหน Where/เมื่อไหร่ When/ทำไม Why/อย่างไร How) ณ วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2566

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มผู้ประกอบการชุมชนที่มหาวิทยาลัยเคียดำเนินโครงการด้านบริการวิชาการ ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 ในพื้นที่ จังหวัดสระบุรี รวม 4 กลุ่ม ดังนี้

จังหวัด	2562	2563	2564	2565	รวม
สระบุรี	5	4	3	1	13
รวม	5	4	3	1	13

ตารางที่ 3.1 ประชากร

ที่มา : จากการรวบรวมข้อมูล (2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

ด้วยมีจำนวนประชากรจำนวนเพียง 4 แห่ง การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาใช้การคัดเลือกจากการดำเนินโครงการต่อเนื่อง 2 ปี พบว่ามีเพียง 1 แห่ง คือ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง จากการที่มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาดุกสวรรค์เพื่อเป็นสินค้าชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง ณ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง หมู่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จัดอยู่ในกลุ่มกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร

นอกจากนี้ จำแนกกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้นำในชุมชน จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ข้อมูลที่ได้มาอ้อมตัวเพียงพอไม่จำเป็นต้องทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก เพราะผลการวิจัยจากการเก็บหรือวิเคราะห์ข้อมูลนั้นไม่เปลี่ยนแปลงแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบจังหวัดสระบุรีสู่ความสมดุลที่ยั่งยืน ในปีงบประมาณ 2562-2565 จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ชุด โดยมีประเด็นคำถามที่แตกต่างกันตามความเกี่ยวข้อง

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีกรอบการสัมภาษณ์ใน 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลการก่อตั้งที่มาของทุน และประเภทของผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 2 ศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชน โดยศึกษาใน 7 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหาร ประกอบด้วย ด้านผู้นำ 6 ข้อ ด้านโครงสร้างและกฎระเบียบ 2 ข้อ

หมวดที่ 2 เงินทุนและการวางแผน ประกอบด้วย ด้านการเงินและบัญชี 5 ข้อ ด้านสวัสดิการสมาชิกและชุมชน 4 ข้อ

หมวดที่ 3 การบริหารตลาด 5 ข้อ

หมวดที่ 4 ด้านการผลิตและให้บริการ 3 ข้อ

หมวดที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือพนักงาน 6 ข้อ

หมวดที่ 6 ผลลัพธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน ประกอบด้วย ด้านผลลัพธ์ตามภารกิจของผู้ประกอบการชุมชน 3 ข้อ ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ 3 ข้อ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน 2 ข้อ และ ด้านการพัฒนากลุ่ม 4 ข้อ

หมวดที่ 7 การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก 3 ข้อ

รายละเอียดดังภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชน (สมาชิกกลุ่ม)

คำถามวิจัย:

1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง
2. ผู้ประกอบการชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

3. ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

โดยมีแนวคำถาม 2 แบบ คือ คำถามหลัก และ คำถามเจาะลึก ดังนี้

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คิดอย่างไรที่ชุมชนนี้มีสินค้าชุมชนในการออกจัดจำหน่าย 2. ภาพรวมของ ลูกค้าทั้งปีเป็นอย่างไร ปริมาณคน/รายได้เดือน 3. มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน 4. นอกจาก มรภ.เทพสตรี มีหน่วยงานอื่นๆ มาติดต่อเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือไม่เมื่อไร	- ก่อนที่ มรภ.เทพสตรี เข้ามาเริ่มกิจกรรม ชุมชนเคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือไม่ - มรภ.เทพสตรี มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน - มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้างตั้งแต่ มรภ.เทพสตรี เข้ามา - คนในชุมชนมีบทบาทอย่างไรบ้าง มีใครในชุมชน บ้านหลังไหนบ้าง ที่เขาทำผลิตภัณฑ์ชุมชน - ความแตกต่างในแง่ของการลงทำงานกับชุมชนระหว่าง มรภ.เทพสตรี กับ หน่วยงานรัฐ/เอกชน / อื่นๆ คืออะไร แต่ละองค์กรสร้างรายได้ให้คุณเป็นสัดส่วนประมาณเท่าไร
ประโยชน์ที่เขาได้รับการทำอาชีพที่เกี่ยวกับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน 1. คุณได้เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมของ มรภ.เทพสตรีไหม กิจกรรมอะไรบ้าง	- มีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมในลักษณะเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
2. คุณได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมกับเขา 3. อาชีพ.....มีคนทำกี่คน 4. ในด้านรายได้ รายได้ที่คุณได้รับจากการมีอาชีพ.....ประมาณเท่าไร 5. ในการทำอาชีพ.....คุณต้องลงทุนเพิ่มไหม 6. นอกจาก รายได้ คุณคิดว่า มีประโยชน์อะไรที่คุณได้รับอีก 7. พอจะสามารถแยกออกได้ไหมว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจาก มรภ.เทพสตรีหรือหน่วยงานอื่น	อยากรู้เรื่องความสามารถ ศักยภาพ ที่เป็นประโยชน์กับอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเอามาใช้ได้ไหนอาชีพอื่นๆ และในชีวิตประจำวัน - เกิดรายได้อย่างไร - ต่างกันอย่างไรในแต่ละเดือน เดือนไหนที่มีรายได้/ รายได้ส่วนนี้คิดเป็นสัดส่วนเท่าไรต่อรายได้ทั้งหมดของท่าน -ได้ประโยชน์อะไรจากกิจกรรมของ มรภ.เทพสตรีบ้าง ข้อไหนสำคัญที่สุด /เมื่อก่อน(ปีไหน) เป็นอย่างไร และตอนนี้เป็นอย่างไ สักเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง -เรียงลำดับประโยชน์ พร้อมอธิบายเหตุผล และอธิบายว่าใครมีส่วนร่วมสร้างเท่าไร
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม	-ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่อย่างไร -ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น • ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (ใคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน
การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
	ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆไล่ที่ละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์ความรู้ connection)

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 ผู้นำชุมชน

คำถามวิจัย: 1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง

2. ผู้ประกอบการชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

3. ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

โดยมีแนวคำถาม 2 แบบ คือ คำถามหลัก และ คำถามเจาะลึก ดังนี้

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณมีผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. คิดอย่างไรกับการที่เราเป็นชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่าย 3. ชุมชนนี้ มีคนมาดูงานไหม ตั้งแต่	- ในฐานะผู้นำชุมชนท่านมีบทบาทอย่างไรต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน - ก่อนที่ มรภ.เทพสตรี เข้ามาเริ่มกิจกรรม ชุมชนเคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนก่อนหรือไม่

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
ปีไหน ใครเป็นผู้นำมา 4. รู้จัก มรภ.เทพสตรี หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร	- พวกเขามาดู มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน - ภาพรวมของ กลุ่มคนมาทำงานในชุมชน ปริมาณ คน/รายเดือน - มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน - มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้างตั้งแต่ มรภ.เทพสตรี เข้ามา - คนในชุมชนมีบทบาทอย่างไรบ้าง มีใครในชุมชน บ้านหลังไหนบ้าง ที่เขาทำผลิตภัณฑ์ชุมชน - ความแตกต่างในแง่ของการลงทำงานกับชุมชนระหว่าง มรภ.เทพสตรี กับ หน่วยงานรัฐ/เอกชน / อื่นๆ คืออะไร
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม 3.พอจะ สามารถแยกออกได้ไหมว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนจากมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจาก มรภ.เทพสตรี หรือหน่วยงานอื่น ๆ	-ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่ อย่างไร -ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น • ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (ใคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน มีใครได้รับประโยชน์ หรือผลกระทบด้านลบจากสิ่งที่คุณกล่าวมาบ้าง (ในระดับปัจเจกหรือกลุ่ม)

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆ ไล่ทีละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์ความรู้ connection)

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง

คำถามวิจัย: 1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง
 2. ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

โดยมีแนวคำถาม 2 แบบ คือ คำถามหลัก และ คำถามเจาะลึก ดังนี้

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณมีผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. คิดอย่างไรกับการที่เราเป็นชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่าย	พวกเขามาดู มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน ภาพรวมของ กลุ่มคนมาดูงานในชุมชน ปริมาณ

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
3. ชุมชนนี้ มีคนมาทำงานใหม่ ตั้งแต่ปีไหน ใครเป็นผู้นำมา 4. รู้จัก มรภ.เทพสตรี หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร	คน/รายเดือน - มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละเอียด) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม 3. พอจะ สามารถแยกออกได้ไหมว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนจากมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจาก มรภ.เทพสตรี หรือหน่วยงานอื่น ๆ	-ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่ อย่างไร -ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น • ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (ใคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน มีใครได้รับประโยชน์ หรือผลกระทบด้านลบจากสิ่งที่คุณกล่าวมาบ้าง (ในระดับปัจเจกหรือกลุ่ม)
การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆไล่ทีละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์กรความรู้ connection)

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน (พัฒนาชุมชน เกษตร /อบต)

กรอบแนวทางการสัมภาษณ์ : หน่วยงานทำงานร่วมกับ มรภ.เทพสถรหรืออย่างไร ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนจากโครงการบริการวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในแนวคำถาม 8 ข้อ ดังนี้

คำถามวิจัย:

1. ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นอย่างไร
 - มีปัญหาอะไรบ้าง อะไรร้ายแรงที่สุด/หนักที่สุด
 - หน่วยงานของท่านได้เข้าไปช่วยเหลือแก้ไขหรือไม่ อย่างไร
2. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณรับผิดชอบดูแลมีผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. คิดอย่างไรกับการที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชน
4. คุณรู้จัก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หรือบริษัทหน่วยงานอะไรบ้าง/ ที่มาสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชนในชุมชนไหม ถ้ารู้จักมีบริษัท หน่วยงานอะไรบ้าง/และเขาเข้ามาทำอะไรกันบ้างในชุมชน
5. หลังจากที่มีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบของชุมชน กรณีมีผู้สนใจมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น
 - ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม
 - ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน
6. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดี หรือ ไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร ทำไม
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ทำกิจกรรมอะไรกับหน่วยงานภายนอก (พัฒนาชุมชน เกษตร /อบต) บ้าง (ที่จะเป็นการกระตุ้น-ชักชวน-ให้ความคิดในการสนับสนุน)
8. ในส่วนของหน่วยงานภายนอก (พัฒนาชุมชน เกษตร /อบต) ได้สนับสนุนงบประมาณหรือกิจกรรมอะไรเพิ่มเติมอีกบ้างไหม

ขั้นตอนการในสร้างเครื่องมือคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการสร้างเครื่องมือคุณภาพ โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงและความตรงของแบบสัมภาษณ์ ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการและทฤษฎีจากเอกสารและบทความวิชาการที่เกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย
3. นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เกี่ยวกับเนื้อหา ภาษาที่ใช้ เพื่อรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข
4. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์คุณภาพ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม 2566 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้พร้อม และจัดแยกแบบสัมภาษณ์ ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้ว เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบ
2. ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยกระจายกลุ่มให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ พื้นที่/ปีที่ผ่านมา
3. ผู้วิจัยชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่างแล้วดำเนินการสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
4. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูล แล้วทำการสรุป วิเคราะห์ต่อไป

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการเชิงพรรณนา ด้วยการนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์เพื่อ ค้นหาและสรุปศักยภาพ ปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลว ของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย
2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ อภิปราย สรุปผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี นั้น ทำให้ทราบถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ผลการศึกษาศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี โดยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2566 ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตากแห้งใหญ่อำเภอวังม่วง ตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 หมู่บ้านหนองไทร ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ซึ่งได้เชิญบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตัวเอง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ชาวบ้านทั่วไปในชุมชน จำนวน 2 คน ผู้นำในชุมชน จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 5 คน

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

1. โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งเพื่อเป็นสินค้าชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตากแห้งใหญ่วังม่วง

ปัจจัยนำเข้า (Input)

การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สนับสนุนงบประมาณ 80,000 บาท ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภราดร งามดี อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และความร่วมมือจาก กลุ่มผู้เลี้ยงปลาตากแห้งใหญ่วังม่วง ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

สภาพปัญหาก่อนดำเนินโครงการ

จากการศึกษา สภาพข้อเท็จจริงของกลุ่ม พบปัญหา ดังนี้

1. กระบวนการผลิตและสถานที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน

ภาพที่ 4.1 ผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน

2. ฉลากผลิตภัณฑ์ไม่น่าสนใจ และไม่มีรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนด

ภาพที่ 4.2 ฉลากไม่น่าสนใจและไม่มีรายละเอียด

จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินการในโครงการนี้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐาน
2. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จากผลิตภัณฑ์ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ปลาตากแดดเดียว ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร และก้างปลาปรุงรสสมุนไพร

กระบวนการ (Process)

การดำเนินโครงการ ได้จัดลำดับดำเนินการใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

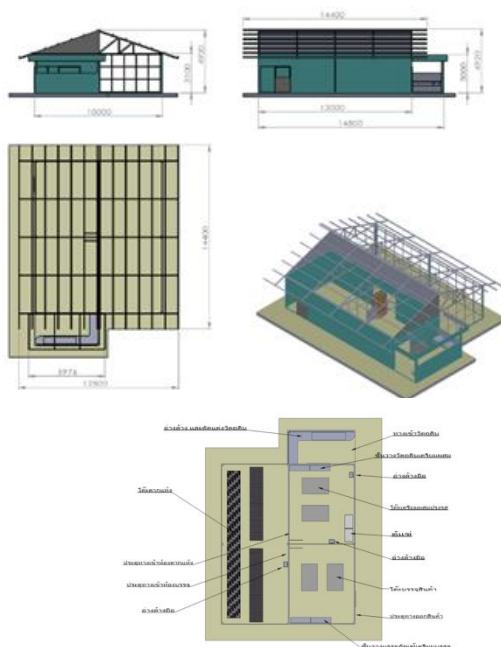
1. พัฒนาความรู้กลุ่มด้วยการศึกษาดูงาน

โดยนำกลุ่มวิสาหกิจ ศึกษาดูงานของวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนากระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐาน ณ วิสาหกิจชุมชนดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 4.3 การไปศึกษาดูงาน

2. สรุปความรู้ที่ได้รับ ในการด้านการผลิตและบรรจุภัณฑ์
3. นำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงกระบวนการผลิต และพัฒนาบรรจุภัณฑ์
4. พัฒนาการดำเนินการใน 2 ด้าน คือ ด้านการผลิต และ ด้านบรรจุภัณฑ์ ดังนี้
 - 4.1 ดำเนินการวางแผนการผลิต ให้เหมาะสมและเป็นไปตามมาตรฐาน

ภาพที่ 4.4 การวางแผน และผังการผลิต

4.2 พัฒนา โดยปรับปรุงแบบบรรจุภัณฑ์ ออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียด ประกอบด้วย ส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร โดยออกแบบ

ฉลากบรรจุภัณฑ์ 3 รูปแบบ ประกอบด้วย ปลาตุ๋กแดดเดียว ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร และ ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร ดังนี้

ออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาตุ๋กแดดเดียว

ภาพที่ 4.5 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาตุ๋กแดดเดียว

ออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร

ภาพที่ 4.6 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร

ออกแบบบรรจุภัณฑ์ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร

ภาพที่ 4.7 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร

โดยบรรจุกัญท์ที่พัฒนาขึ้น มีฉลากโภชนาการที่ชัดเจน ภายใต้กรอบมาตรฐานของฉลากโภชนาการ ในหัวข้อ “ที่กำหนดปริมาณสารอาหารที่ได้รับจากการกินในปริมาณที่แนะนำ” ดังนี้

กำหนดปริมาณสารอาหารที่ได้รับจากการกินในปริมาณที่แนะนำ

พลังงาน ไม่ควรเกิน 2,000 กิโลแคลอรี/วัน	เสี่ยงต่อการเกิดโรค
ไขมัน ไม่ควรเกิน 65 ก./วัน	เกิดโรค
โคเลสเตอรอล ไม่ควรเกิน 300 มก./วัน	โรคหัวใจ อันเป็นสาเหตุของโรคอื่นๆ
น้ำตาล ไม่ควรเกิน 24 ก./วัน	เสี่ยงโรคหัวใจ ไตวาย
โซเดียม ไม่ควรเกิน 2,400 มก./วัน	

การให้ความรู้ เรื่องฉลากโภชนาการ บนฉลากบรรจุกัญท์ ประเภทอาหาร

ทราบหรือไม่ ฉลากโภชนาการบอกอะไร

ข้อมูลโภชนาการ			
หนึ่งหน่วยบริโภค :			
จำนวนหน่วยบริโภคต่อ			
คุณค่าทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค			
พลังงานทั้งหมด	กิโลแคลอรี (พลังงานจากไขมัน	กิโลแคลอรี)	
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
ไขมันทั้งหมด	ก.	%	
ไขมันอิ่มตัว	ก.	%	
โคเลสเตอรอล	มก.	%	
โปรตีน	ก.	%	
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด	ก.	%	
ใยอาหาร	ก.	%	
น้ำตาล	ก.	%	
โซเดียม	มก.	%	
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
วิตามินเอ	%	%	
วิตามินบี 2	%	%	
เหล็ก	%	%	
* ร้อยละของปริมาณสารอาหารที่แนะนำไว้ให้ไว้โดยคำนวณจากปริมาณที่แนะนำให้บริโภคต่อวัน (RDI) โดยคิดจากความต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี			
ความเค็มของการผสมของส่วนผสมทั้งหมดเท่ากับ ผู้ที่เค็มการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ควรได้รับสารอาหารดังนี้			
ไขมันทั้งหมด	น้อยกว่า	65 ก.	
ไขมันอิ่มตัว	น้อยกว่า	20 ก.	
โคเลสเตอรอล	น้อยกว่า	300 มก.	
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด	น้อยกว่า	300 มก.	
ใยอาหาร	น้อยกว่า	25 ก.	
โซเดียม	น้อยกว่า	2,400 มก.	
พลังงาน (กิโลแคลอรี) ต่อกรัม : ไขมัน = 9 ; โปรตีน = 4 ; คาร์โบไฮเดรต = 4			

ปริมาณที่ผู้ผลิตแนะนำให้กินในแต่ละครั้ง เช่น 1 ห่อแบ่งกินได้กี่ครั้ง และใน 1 ครั้ง ต้องกินมากน้อยแค่ไหน

ปริมาณสารอาหารที่ได้รับจากการกินในปริมาณที่แนะนำ

พลังงาน ไม่ควรเกิน 2,000 กิโลแคลอรี/วัน
ไขมัน ไม่ควรเกิน 65 ก./วัน
โคเลสเตอรอล ไม่ควรเกิน 300 มก./วัน
น้ำตาล ไม่ควรเกิน 24 ก./วัน
โซเดียม ไม่ควรเกิน 2,400 มก./วัน

เสี่ยงต่อการเกิดโรค
โรคอ้วน
โรคหัวใจ อันเป็นสาเหตุของโรคอื่นๆ
เสี่ยงโรคหัวใจ ไตวาย

ปริมาณอาหารที่แนะนำให้คนไทยกินใน 1 วัน

ภาพที่ 4.8 ฉลากโภชนาการ

ผลผลิต (Output)

ผลการดำเนินโครงการนี้ สรุปได้ ประเด็น ดังนี้

ผลผลิตด้านการพัฒนาการผลิตวัตถุดิบ

พัฒนากระบวนการผลิต ให้มีระบบ จัดวางพื้นที่การผลิตตามลำดับขั้นตอนการผลิต

ผลผลิตด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

1. ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน ยิ่งขึ้น
2. ฉลากของบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียดของผลผลิตที่เป็นไปตามที่

กฎหมายกำหนด

ผลลัพธ์ (Impact)

จากการดำเนินการ ได้ผลลัพธ์จากการดำเนินการ ดังนี้

ผลลัพธ์ด้านการพัฒนาการผลิตวัตถุดิบ

ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน ยิ่งขึ้น มีความสะอาด ใช้เวลาที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

1. พัฒนา บรรจุภัณฑ์ มีความสวยงาม สะอาด ปลอดภัย เหมาะกับ

การบริโภค

2. ฉลากของบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียดของผลผลิตที่เป็นไปตามที่

กฎหมายกำหนด

ผลลัพธ์ด้านการตลาด

สินค้าสามารถจำหน่ายได้เพิ่มขึ้น ลูกค้ามีความเชื่อใจ และไว้วางใจในผลิตภัณฑ์มากขึ้น

2. โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนโอท็อปสำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตุ๋นแปลงใหญ่วังม่วง

จากโครงการดังกล่าว สามารถนำเสนอรายละเอียดของโครงการที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2565 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สนับสนุนงบประมาณ 80,000 บาท

ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาราดร งามดี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฏฐวรรณ สุขไมตรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวรรณ พันสี อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความร่วมมือจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาอุกแปลงใหญ่วังม่วง ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี

หลักการและเหตุผล

จากพันธกิจใหม่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชน เน้นการวิจัยเชิงบูรณาการวิจัยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในการนี้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาอุกแปลงใหญ่วังม่วง ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เป็นวิสาหกิจที่มีศักยภาพ เนื่องจากการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาอุกแปลงใหญ่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่จากกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน มีสมาชิกเกษตรกร 42 ราย มีพื้นที่ดำเนินการ 100 ไร่ และได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) มีผลผลิตหลักเป็นปลาอุกสดเพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภค แต่เพื่อเพิ่มมูลค่าและป้องกันปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำในบางช่วง วิสาหกิจจึงมีความต้องการแปรรูปปลาอุกสดเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า

เพิ่มมูลค่าและป้องกันปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำในบางช่วง วิสาหกิจจึงมีความต้องการแปรรูปปลาอุกสดเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การอาหาร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ดำเนินโครงการบริการวิชาการให้กับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาอุกแปลงใหญ่วังม่วงอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มต้นในปีงบประมาณ 2562 โดยได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และมีผลการดำเนินโครงการที่สำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างดี ช่วยสร้างผลิตภัณฑ์โอท็อปที่มีคุณภาพให้กับกลุ่มวิสาหกิจ เช่น ปลาอุกแดดเดียว ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร และปลาอุกสวรรค์ทอดในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างโรงเรียนแปรรูปมาตรฐาน เพื่อยกระดับการผลิตให้กับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน สร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งวิสาหกิจมีความพร้อมในการลงทุนด้านเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ปลาอุกทอดคุณภาพสูง ช่วยรักษา

คุณค่าทางโภชนาการ มีปริมาณไขมันต่ำกว่าการทอดแบบปกติ ประหยัดต้นทุนน้ำมัน ลดการปนเปื้อน ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยชุมชนชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วงจึงต้องการความช่วยเหลือด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตกที่ทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง

ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี และการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย เช่น การตลาดออนไลน์ การเพิ่มผู้แทนจำหน่าย หน่วยงานราชการ หรือ การประชาสัมพันธ์กับผู้จำหน่ายของฝากในพื้นที่ ซึ่งวิทยาลัยฯ มีพื้นที่ใกล้เคียงกับเขื่อนป่าสักและอาจพัฒนาเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าที่สำคัญของชุมชนได้

ข้อเสนอโครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและผลิตภัณฑ์ปลาตกแผ่นกรอบ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ วิเคราะห์คุณภาพทางเคมี และพัฒนาการตลาดออนไลน์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับ วิทยาลัยชุมชนชนกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจผู้ร่วมโครงการสามารถแปรรูปผลผลิตปลาตกเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนโอท็อปที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตปลาตกและสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกวิสาหกิจผู้ร่วมโครงการได้

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตกทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตกแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ปลาตกทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศและปลาตกแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค
4. เพื่อพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ปลาตกทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศและปลาตกแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค
5. เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ปลาตกทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศและปลาตกแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค

กระบวนการ (Process)

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ

1.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ ดำเนินการโดยการทดลองสภาวะการทอดสุญญากาศที่เหมาะสมด้วยเครื่องทอดสุญญากาศ ซึ่งตั้งอยู่ที่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร

1.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ปลาดุกแผ่นกรอบ ดำเนินการโดยการศึกษาสูตรและวิธีการเตรียมปลาดุกแผ่นกรอบที่เหมาะสม

1.3 การลงพื้นที่เพื่อทดสอบผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาดุกแผ่นกรอบโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลิตภัณฑ์และร่วมทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส

1.4 การวิเคราะห์คุณภาพของผลิตภัณฑ์ทั้งด้านกายภาพ เคมี ประสาทสัมผัส วิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ และวิเคราะห์อายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์

2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

ขั้นตอนการออกแบบตราสัญลักษณ์และลวดลายของฉลาก ดำเนินงานโดยชุมชนจะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและนำเสนอแนวทางในการออกแบบ และร่วมคัดเลือกตราสัญลักษณ์และลวดลายของฉลากที่ จะใช้เป็นฉลากบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาดุกแผ่นกรอบ

3. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย

กิจกรรมการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ เช่น ข้อมูลปลาดุก ข้อมูลผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์ และภาพถ่ายผลิตภัณฑ์

3.2 การพัฒนาการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา รูปภาพ โทนีส์ และรูปแบบในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ และโดยนำข้อมูลที่ได้จากการออกแบบมาพัฒนาให้เป็นช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อใช้เป็นช่องทางสำหรับการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3.3 การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มเติม เช่น การประสานหน่วยงานราชการ สถานที่ท่องเที่ยว และผู้แทนการจัดจำหน่าย

4. การถ่ายทอดองค์ความรู้

กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้มีการดำเนินงานดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋กทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ ซึ่งชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีการผลิต การอบรมกระบวนการผลิตด้วยการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร และลงมือปฏิบัติจริงโดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

4.2 การลงพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋กแผ่นกรอบ ซึ่งชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตและลงมือปฏิบัติจริงโดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

4.3 การลงพื้นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ การตลาดออนไลน์ และการตลาดออฟไลน์ตามช่องทางที่พัฒนาขึ้น และลงมือปฏิบัติจริงโดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

5. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

5.1 การลงพื้นที่ติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋กทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาตุ๋กแผ่นกรอบที่ชุมชนดำเนินงานเองทั้งหมด เพื่อประเมินผลสำเร็จจากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปฏิบัติ การรับฟังปัญหา และวิเคราะห์แนวทางป้องกันหรือแก้ไข รวมทั้งตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิต เพื่อประเมินความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

5.2 การลงพื้นที่ติดตามการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดตามที่ได้รับการถ่ายทอดจากโครงการ พร้อมทั้งรับฟังปัญหาและวิเคราะห์แนวทางป้องกันหรือแก้ไข

6. การปิดโครงการ

ขั้นตอนการปิดโครงการมีการลงพื้นที่เพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการตลอดจนสรุปปัญหา อุปสรรค ตลอดจนวิธีการป้องกันและแก้ไขสำหรับการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ทั้งในส่วนการผลิตผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋กทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาตุ๋กแผ่นกรอบและการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้เพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้เป็นผลสำเร็จในระยะยาว

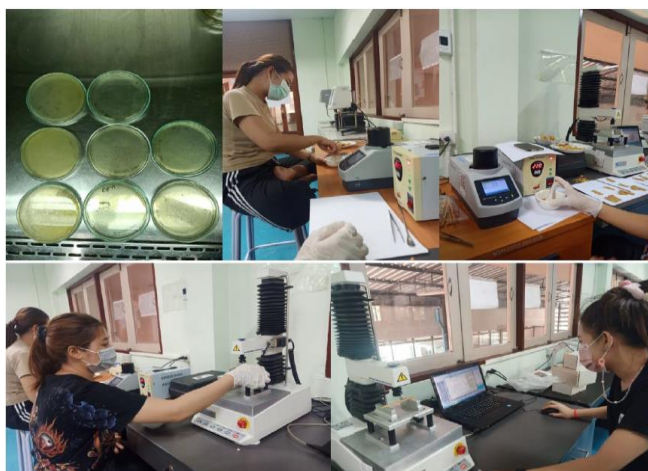
ผลผลิต (Output)

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตากทอด

ดำเนินการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ ดำเนินการโดยการทดลองสภาวะการทอดสุญญากาศที่เหมาะสม ด้วยเครื่องทอดสุญญากาศซึ่งตั้งอยู่ที่สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ปลาตากแห้งกรอบ ดำเนินการโดยการศึกษาสูตรและวิธีการเตรียมปลาตากแห้งกรอบที่เหมาะสม การลงพื้นที่เพื่อทดสอบผลิตภัณฑ์ปลาตากทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาตากแห้งกรอบ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลิตภัณฑ์และร่วมทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส โดยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังแสดงภาพกิจกรรมในภาพ

ภาพที่ 4.9 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตากทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ

ภาพที่ 4.10 การวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ปลาตากทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาตากแห้งกรอบ

2. การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ

การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศและปลาตุ๋นแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค มีผลการวิเคราะห์ที่สามารถแสดงบนฉลากในบรรจุภัณฑ์ ได้อย่างถูกต้อง แสดงดังรายละเอียด ตามภาพต่อไปนี้

บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด
Central Laboratory (Thailand) Co., Ltd.
สาขากรุงเทพ: 2179 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
Bangkok Branch: 2179 Phaholyothin Road, Lat Yao, Chaituchak, Bangkok 10900 Thailand
Tel: (662) 940 6881-3 Ext. 164, 202, 204, 218 Fax: (662) 579 4895
http://www.centralabthai.com เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 0105546096453

Accreditation No. 1051147

Central Lab
One Stop & Best Service

รายงานผลการทดสอบ

วันที่ออกรายงาน 05 กรกฎาคม 2565

เลขที่รายงาน TRBK65/36789

หน้า 02/03

ข้อมูลโภชนาการ			
หนึ่งหน่วยบริโภค : 1/2 ถุง (50 กรัม)			
จำนวนหน่วยบริโภคต่อถุง : 2			
คุณค่าทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค			
พลังงานทั้งหมด 120 กิโลแคลอรี (พลังงานจากไขมัน 45 กิโลแคลอรี)			
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
ไขมันทั้งหมด 5 ก.		8%	
ไขมันอิ่มตัว 1.5 ก.		8%	
โคเลสเตอรอล 55 มก.		18%	
โปรตีน 9 ก.			
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด 9 ก.		3%	
ใยอาหาร 0 ก.		0%	
น้ำตาล 1 ก.			
โซเดียม 170 มก.		8%	
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
วิตามินเอ 0%	วิตามินบี 1 0%		
วิตามินบี 2 0%	แคลเซียม 0%		
เหล็ก 4%			
* ร้อยละของปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป (Thai RDI) โดยคิดจากความต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี			
ความต้องการพลังงานของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ควรได้รับสารอาหารต่าง ๆ ดังนี้			
ไขมันทั้งหมด	น้อยกว่า	65	ก.
ไขมันอิ่มตัว	น้อยกว่า	20	ก.
โคเลสเตอรอล	น้อยกว่า	300	มก.
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด		300	ก.
ใยอาหาร		25	ก.
โซเดียม	น้อยกว่า	2,000	มก.
พลังงาน (กิโลแคลอรี) ต่อกรัม : ไขมัน = 9; โปรตีน = 4; คาร์โบไฮเดรต = 4			

รายงานฉบับนี้มีผลเฉพาะกับตัวอย่างที่ได้รับเท่านั้น

รายงานผลการทดสอบต้องไม่ถูกทำสำเนาเฉพาะเพียงบางส่วน โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากห้องปฏิบัติการ ยกเว้นทำทั้งฉบับ
FM-QP-24-01-032-R04(16/07/63)P2/3

บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด
Central Laboratory (Thailand) Co., Ltd.
สาขากรุงเทพ: 2179 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
Bangkok Branch: 2179 Phaholyothin Road, Lat Yao, Chaituchak, Bangkok 10900 Thailand
Tel: (662) 940 6881-3 Ext. 164, 202, 204, 218 Fax: (662) 579 4895
http://www.centrallabthai.com เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 0105546096453

Central Lab
One Stop Food Services

รายงานผลการทดสอบ

วันที่ออกรายงาน 05 กรกฎาคม 2565

เลขที่รายงาน TRBK65/36790

หน้า 02/03

ข้อมูลโภชนาการ

หนึ่งหน่วยบริโภค : 1/3 กระป๋อง (25 กรัม)

จำนวนหน่วยบริโภคต่อกระป๋อง : 3

คุณค่าทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค

พลังงานทั้งหมด 110 กิโลแคลอรี (พลังงานจากไขมัน 50 กิโลแคลอรี)

ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *

ไขมันทั้งหมด 6 ก.	9%
ไขมันอิ่มตัว 2.5 ก.	12%
โคเลสเตอรอล 60 มก.	20%
โปรตีน 13 ก.	
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด น้อยกว่า 1 ก.	0%
ใยอาหาร 0 ก.	0%
น้ำตาล น้อยกว่า 1 ก.	
โซเดียม 210 มก.	10%

ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *

วิตามินเอ 0%	วิตามินบี 1 0%
วิตามินบี 2 0%	แคลเซียม 6%
เหล็ก 4%	

* ร้อยละของปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป (Thai RDI) โดยคิดจากความต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี

ความต้องการพลังงานของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ควรได้รับสารอาหารต่าง ๆ ดังนี้

ไขมันทั้งหมด	น้อยกว่า	65 ก.
ไขมันอิ่มตัว	น้อยกว่า	20 ก.
โคเลสเตอรอล	น้อยกว่า	300 มก.
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด		300 ก.
ใยอาหาร		25 ก.
โซเดียม	น้อยกว่า	2,000 มก.

พลังงาน (กิโลแคลอรี) ต่อกรัม : ไขมัน = 9; โปรตีน = 4; คาร์โบไฮเดรต = 4

รายงานฉบับนี้มีผลเฉพาะกับตัวอย่างที่ได้รับเท่านั้น

รายงานผลการทดสอบต้องไม่ถูกทำสำเนาเฉพาะเพียงบางส่วน โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากห้องปฏิบัติการ ยกเว้นทำทั้งฉบับ FM-QP-24-01-032-R04(16/07/63)P2/3

บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด
Central Laboratory (Thailand) Co., Ltd.
สาขากรุงเทพ: 2179 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
Bangkok Branch: 2179 Phaholyothin Road, Lat Yao, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand
Tel: (662) 940 6881-3 Ext. 164, 202, 204, 218 Fax: (662) 579 4895
http://www.centrallabthai.com เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 0105546096453

Accreditation No.105147

Central Lab
One Stop & Fast Services

รายงานผลการทดสอบ

วันที่ออกรายงาน 05 กรกฎาคม 2565

เลขที่รายงาน TRBK65/36791

หน้า 02/03

ข้อมูลโภชนาการ			
หนึ่งหน่วยบริโภค : 1/3 กระป๋อง (25 กรัม)			
จำนวนหน่วยบริโภคต่อกระป๋อง : 3			
คุณค่าทางโภชนาการต่อหนึ่งหน่วยบริโภค			
พลังงานทั้งหมด 80 กิโลแคลอรี (พลังงานจากไขมัน 20 กิโลแคลอรี)			
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
ไขมันทั้งหมด 2 ก.			3%
ไขมันอิ่มตัว 0.5 ก.			2%
โคเลสเตอรอล 40 มก.			13%
โปรตีน 10 ก.			
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด 5 ก.			2%
ใยอาหาร น้อยกว่า 1 ก.			3%
น้ำตาล 3 ก.			
โซเดียม 250 มก.			12%
ร้อยละของปริมาณที่แนะนำต่อวัน *			
วิตามินเอ 0%	วิตามินบี 1 0%		
วิตามินบี 2 0%	แคลเซียม น้อยกว่า 2%		
เหล็ก 6%			
* ร้อยละของปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป (Thai RDI) โดยคิดจากความต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี			
ความต้องการพลังงานของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ผู้ที่ต้องการพลังงานวันละ 2,000 กิโลแคลอรี ควรได้รับสารอาหารต่าง ๆ ดังนี้			
ไขมันทั้งหมด	น้อยกว่า	65	ก.
ไขมันอิ่มตัว	น้อยกว่า	20	ก.
โคเลสเตอรอล	น้อยกว่า	300	มก.
คาร์โบไฮเดรตทั้งหมด		300	ก.
ใยอาหาร		25	ก.
โซเดียม	น้อยกว่า	2,000	มก.
พลังงาน (กิโลแคลอรี) ต่อกรัม : ไขมัน = 9; โปรตีน = 4; คาร์โบไฮเดรต = 4			

รายงานฉบับนี้มีผลเฉพาะกับตัวอย่างที่ได้รับเท่านั้น

รายงานผลการทดสอบต้องไม่ถูกทำสำเนาเฉพาะเพียงบางส่วน โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากห้องปฏิบัติการ ยกเว้นทำทั้งฉบับ FM-QP-24-01-032-R04(16/07/63)P2/3

ภาพที่ 4.11 การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ

4. การถ่ายทอดองค์ความรู้

กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้มีการดำเนินงานโดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาแห้งกรอบ ซึ่งชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีการผลิต การอบรมกระบวนการผลิตด้วยการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร และลงมือปฏิบัติจริงโดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ภาพที่ 4.13 การถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาแห้ง

ผลลัพธ์ (Impact)

จากการดำเนินการด้านได้ผลลัพธ์จากการดำเนินการ ดังนี้

ผลลัพธ์ด้านการพัฒนาการผลิตและผลิตภัณฑ์

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ปลาดุกแห้งกรอบ

ผลลัพธ์ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์

1. พัฒนบรรจุภัณฑ์ ด้วยการได้วิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์ปลาดุกทอดด้วยเครื่องทอดสุญญากาศและปลาดุกแผ่นกรอบในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค
2. ออกแบบตราสัญลักษณ์และลวดลายของฉลาก
3. พัฒนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ปลาปลาดุกทอดด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศและปลาดุกแห้งกรอบ

การใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้นักชุมชนได้นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รายละเอียด ดังนี้

1. การผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปลาตุกในบรรจุภัณฑ์พร้อมบริโภค ได้แก่ 1) ปลาแท่งกรอบ 2) ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร และ 3) ปลาสวรรค์
2. มีช่องทางการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ผ่านทางเฟสบุ๊กแฟนเพจ

กลุ่มฯ ได้นำเทคโนโลยีการผลิต การบรรจุ และฉลากโลโก้ที่โครงการช่วยพัฒนาไปใช้เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย โดยแปรรูปจากวัตถุดิบปลาตุกของกลุ่ม

ปัญหาอุปสรรค

ปัจจุบันกลุ่มฯ ยังไม่สามารถขอขึ้นทะเบียน อย. สำหรับผลิตภัณฑ์ที่โครงการร่วมพัฒนา เนื่องจากโรงงานผลิตยังอยู่ระหว่างกระบวนการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2562-2565

จากรายละเอียดการดำเนินการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีงบประมาณ 2562 - 2565 นั้น โดยสรุปใน 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) สรุปรายการโครงการ 2) ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์รายการโครงการ

ในส่วนนี้ จะนำเสนอข้อมูลโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในภาพรวม โดยนำเสนอข้อมูลที่ครอบคลุม งบประมาณ จำนวนโครงการ จำนวนพื้นที่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ กลุ่มผู้ประกอบการ สรุปได้ดังนี้

ในช่วงปีงบประมาณ 2562 - 2565 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี จำนวน 5 โครงการ ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 548,890 บาท (ห้าแสนสี่หมื่นแปดพันแปดร้อยเก้าสิบบาทถ้วน) โดยปีงบประมาณ 2562 ใช้งบประมาณ 306,890 บาท (สามแสนหกพันแปดร้อยเก้าสิบบาทถ้วน) ปีงบประมาณ 2563 ใช้งบประมาณ 110,000 บาท (หนึ่งแสนหนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ปีงบประมาณ 2564 ไม่มีโครงการจึงไม่มีการจัดสรรงบประมาณ และ ปีงบประมาณ 2565 ใช้งบประมาณ 132,000 บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นสองพันบาทถ้วน)

พิจารณารายกลุ่มผลิตภัณฑ์ จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ ได้ 2 กลุ่ม พบว่า ดำเนินการในกลุ่มอาหารแปรรูป รวม 4 โครงการ โดยดำเนินการในปีงบประมาณ 2562 จำนวน 3 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1 โครงการ

ดำเนินการในกลุ่มของใช้ในชีวิิตประจำวัน รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ

พิจารณาตามประเภทผู้ประกอบการ จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ ได้ 3 กลุ่ม พบว่า ดำเนินการในกลุ่มอาหารแปรรูป รวม 4 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 3 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1 โครงการ

ดำเนินการในกลุ่มโอท็อป รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ

ดำเนินการในกลุ่มที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ

ดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนรวม 2 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 1 โครงการ

พิจารณาตามจำนวนโครงการที่เสนอขอรับทุนสนับสนุนกับผลการดำเนินการจริง พบว่า

ระหว่างปีงบประมาณ 2562 - 2565 มีโครงการที่ยื่นขอรับทุนสนับสนุน จากมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการในจังหวัดสระบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 11 โครงการ โดยมี รายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

ปีงบประมาณ 2562 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 3 โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 3 โครงการ

ปีงบประมาณ 2563 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 4 โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 1 โครงการ

ปีงบประมาณ 2564 ไม่มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ

ปีงบประมาณ 2565 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 1 โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 1 โครงการ

จากข้อมูลดังกล่าว โครงการที่ได้ขอรับทุนสนับสนุนในระหว่าง ปีงบประมาณ 2562 - 2565 นั้น ด้วยปรากฏว่า มีโครงการที่สามารถดำเนินการตาม

โครงการแล้วเสร็จ มีจำนวนทั้งสิ้น 5 โครงการ ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในพื้นที่ได้ จึงจำเป็นต้องขอยกเลิกโครงการกับมหาวิทยาลัย

2. การสังเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ

ในการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการจะแสดงถึงผลการดำเนินโครงการ จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา โดยเมื่อพิจารณารายพื้นที่ พบว่า มีการดำเนินโครงการใน พื้นที่ 3 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลวังม่วง ตำบลหนองย่างเสือ และ ตำบลปากข้าวสาร ซึ่งดำเนินการใน 5 โครงการ โดยแต่ละโครงการ มีผลการดำเนินการ ดังนี้

ชื่อโครงการ	ผลการดำเนินโครงการ	จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาดุกสวรรค์เพื่อเป็นสินค้าชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุกแปลงใหญ่วังม่วง ณ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุกแปลงใหญ่วังม่วง หมู่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี	1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยการแปรรูปปลาดุกได้ 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร และ ปลาดุกแห้งกรอบ 2. พัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ใน 4 ผลิตภัณฑ์ คือ ปลาดุกแดดเดียว ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร และ ปลาดุกแห้งกรอบ 3. พัฒนาระบบการผลิตใหม่ ด้วยการทอดปลาดุกด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ	1. พื้นที่นี้ ดำเนินการ 2 ครั้ง คือ งบประมาณ 2562 และ 2565 โดยแต่ละครั้งมีผลการดำเนินการที่แตกต่างกัน 2. มีการนำนักศึกษาเข้าร่วมดำเนินการในพื้นที่ ได้ร่วมเรียนรู้ และร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ 3. ได้ผลผลิตจากโครงการหลายชิ้น 4. ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี	กลุ่มฯ ยังไม่สามารถขอขึ้นทะเบียน อย. สำหรับผลิตภัณฑ์ที่โครงการร่วมพัฒนา เนื่องจากโรงเรือนผลิตยังอยู่ระหว่างกระบวนการขออนุญาต
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ OTOP จักสานด้วยเชือกมัดฟาง ณ	1. ออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานรูปแบบใหม่ คือ กระเป๋าสะพาย 2. ทำสื่อแผ่นพับและ	1. ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ไปจำหน่ายทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น 2. มีการนำนักศึกษา	ผู้รับผิดชอบกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ

ชื่อโครงการ	ผลการดำเนินโครงการ	จุดเด่น	จุดที่ควรพัฒนา
กลุ่มอาชีพ OTOP จักสานด้วยเชือกมัดฟาง ต.ปากข้าวสาร อําเภอมะนัง จังหวัดสระบุรี	ปายประชาสัมพันธ์	เข้าร่วมดำเนินการในพื้นที่ได้ร่วมเรียนรู้และร่วมสนับสนุนการดำเนินโครงการ	กลุ่ม
3. โครงการเพิ่มศักยภาพน้ำสลัดมัลเบอร์รี่และพัฒนากระบวนการผลิตภัณฑ์ มัลเบอร์รี่ กวน ณ วิสาหกิจชุมชน เพื่อพืช ผัก ผลไม้ปลอดภัย (GAP) หมู่ 4 บ้านซับกระโทงใต้ ตำบลหนองย่างเสือ อําเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
4. โครงการอบรมถ่ายทอดความรู้การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์นมสดพาสเจอร์ไรส์ ณ สถานที่แปรรูปนมสดพาสเจอร์ไรส์ 83 หมู่ 13 ต.หนองย่างเสือ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี	1. พัฒนาผลิตภัณฑ์นมเป็นนมพร้อมดื่มแบบพาสเจอร์ไรท์ พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์และฉลาก 2. ออกแบบแผนผังสายการผลิตและสถานที่ผลิตนมตามมาตรฐานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด 3. อบรมการถ่ายทอดความรู้การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	กลุ่มที่ไปพัฒนาเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงวัว เพื่อผลิตนมจึงเป็นวัตถุดิบสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินโครงการ การศึกษานี้จึงเป็นการต่อยอดผลิต ภัณฑ์ใหม่ให้ผู้ประกอบการ	โครงการนี้ เป็นเพียงการศึกษาและออกแบบ การปรับปรุงพื้นที่การผลิตตามผลการออกแบบแผนผังสายการผลิต แต่ยังไม่ได้ดำเนินการในโครงการนี้ ซึ่งดำเนินการได้เพียงการส่งเสริมการแปรรูป นำนมดิบเป็นนมพร้อมดื่มและพร้อมจำหน่าย และยังไม่มีส่งเสริมด้านการตลาด

ตารางที่ 4.1 การสังเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ

จากตาราง เห็นได้ว่า โครงการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสระบุรีนั้น โครงการที่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด สามารถสร้างผลงานที่มีคุณค่าแก่ชุมชน ที่ได้เข้าไปสนับสนุน รวมทั้งมีการนำนักศึกษาเข้าร่วมเรียนรู้ในโครงการดังกล่าวทุกโครงการ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และรับความรู้จากสภาพจริงของชุมชน รวมถึงได้เรียนรู้การประยุกต์ความรู้ ความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้รับผิดชอบ อันเป็นการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วนจุดที่ควรพัฒนานั้น พบว่า มีหลายโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการได้ อาจด้วยสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา และการดำเนินการที่ไม่อาจติดตามผลการดำเนินการได้ ด้วยการเก็บรายงานผลการดำเนินโครงการที่ไม่มีระบบที่ชัดเจนที่กำหนดให้มีการส่งเอกสารรายงานผลประกอบการเบิกจ่าย แต่ปรากฏว่าไม่สามารถค้นหาเอกสารรายงานเหล่านั้นได้ ในส่วนจุดที่ควรพัฒนาจากการดำเนินการในชุมชนนั้น พบว่า บางประเด็นติดปัญหาด้านข้อกฎหมาย เช่น การขอขึ้นทะเบียน อย. สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น ควรมีความพร้อมของกลุ่ม ได้แก่ การขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ความไม่พร้อมในการพัฒนากิจการ ในการนำผลการพัฒนาของมหาวิทยาลัยที่นำไปสู่ การปฏิบัติเชิงพาณิชย์ เล่น การปรับเปลี่ยนที่การผลิตตามผลการออกแบบแผนผังสายการผลิต เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี จากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำหรับประเด็นคำถาม และผลของการสนทนากลุ่มมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงด้วยตนเองเกี่ยวกับการให้ความคิดเห็นโดยมีประเด็นในการสนทนาตามกรอบข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ซึ่งหลังจากชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการโดยเริ่มจากข้อมูลสภาพโดยทั่วไปของข้อมูลที่จะต้องใช้ในการสนทนากลุ่ม

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน มุมมองของผู้ประกอบการ

ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาชุมชนล่วงหน้าด้วยวิธีการประชุม โดยการบริหารจัดการจะเน้นในการผลิตและการตลาด รวมถึงการวางแผนลดต้นทุน ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เน้นการผลิตต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มีเครื่องแยกกากและน้ำเสียจากบ่อปลา จากนั้นจะนำกากไปทำปุ๋ย และนำน้ำที่เสียไปรดต้นอ้อย ส่วนปลาที่ตายแล้วจะนำไปฝังกลบเพื่อไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น หรือนำปลาที่ตายแล้วไปหมักทำปุ๋ยใช้ในการดูแลไร่อ้อยและต้นไม้ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า เช่น หากน้ำหนักปลาของลูกค้าขาดไป จะมีการชดเชยปลาตามน้ำหนักที่ขาดให้แก่ลูกค้า รวมถึงวางแผนให้ปลา มีปริมาณตามที่ลูกค้าต้องการอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เป็นต้น

สำหรับการบริหารชุมชนมีการกำหนดโครงสร้างประกอบไปด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก และมอบหมายกรรมการที่ดูแลด้านการตลาด การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต การผลิตอาหารปลา โดยมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ การบริหารที่ชัดเจน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ทั้งนี้ลักษณะของผู้นำวิสาหกิจชุมชนต้องมีใจรักในอาชีพ (เนื่องจากไม่ได้ผลตอบแทน) มีความเสียสละ มีเวลาให้กับการทำกิจกรรม/ดำเนินงานของชุมชน มีเงินทุนส่วนตัวที่ใช้หมุนเวียน มีความรู้ในหลักวิชาการด้านวิชาชีพ มีประสบการณ์การเลี้ยงปลา มีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้แหล่งวิสาหกิจชุมชนต้องมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมเป็นศูนย์กลางของสมาชิกในชุมชน

มุมมองของผู้มีส่วนได้เสีย

แรกเริ่มในชุมชนยังไม่ได้มีการเลี้ยงปลาตก มีเพียงการเลี้ยงวัวนม และมีการปลูกพืชเศรษฐกิจเท่านั้น โดยจากภาพเศรษฐกิจที่ผ่านมาจึงได้มีการพัฒนา และสนับสนุน ตลอดจนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนาวิสาหกิจของชุมชน จากเดิมที่เลี้ยงวัวนม และปลูกพืชเศรษฐกิจ จึงได้มาดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาตกซึ่งมีประมาณ 4 สายพันธุ์ โดยในระยะแรกกลุ่มจะมีปัญหาเกี่ยวกับ

- 1) น้ำ เนื่องจากบ่อที่เลี้ยงเป็นราบบ่มเวลาฝนตกทำให้น้ำไหลหลาก ส่งผลให้ปลาในบ่อหลุด

และเกิดความเสียหาย 2) สูตรอาหาร และปริมาณการให้อาหารของปลาดุก ต่อมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาช่วยในการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

หลังจากนั้น ก็ได้มีการสนับสนุนให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ โดยการส่งไปอบรม และไปดูงาน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาและต่อยอดในเรื่องของผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มสมาชิก ชุมชน และหน่วยงานเสมอมา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนถึงปัจจัยหลักต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำจะต้องกำหนดทิศทางในการพัฒนาที่ชัดเจน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่ม โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) เข้มแข็ง และเข้าใจในบริบทและวิสาหกิจชุมชน 2) มีจิตสาธารณะ และทักษะด้านการสื่อสารที่ดี 3) ใฝ่เรียนรู้ พัฒนาตนเองและกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และ 4) ไม่ยึดติดกับวิธีการเดิม ๆ ในการดำเนินงาน แต่ให้ปรับตามบริบทและสภาพการณ์ในปัจจุบัน

หมวดที่ 2 เงินทุนและการวางแผน

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนมีการใช้เงินทุนตนเองในการลงทุนเริ่มแรก โดยจดทะเบียนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย เพื่อบริหารภายในวิสาหกิจชุมชน หลังจากนั้น ได้มีการจัดตั้งในรูปแบบบริษัท เพื่อรองรับงบประมาณตามเงื่อนไขของตามเกณฑ์แปลงใหญ่ เช่น เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30 ราย มีการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน เป็นต้น นอกจากนี้ มีผู้จัดทำบัญชี และตรวจสอบบัญชีถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้บริษัทได้จ้างผู้ทำบัญชี และผู้สอบบัญชีภายนอก

วิสาหกิจชุมชนมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยจัดทำแผนสวัสดิการที่ชัดเจน มีการชี้แจงรายละเอียดให้รับทราบ หากมีสวัสดิการที่มีอยู่ในข้อบังคับสามารถดำเนินการตามข้อบังคับทันที โดยไม่ต้องมีการประชุม ส่วนสวัสดิการที่ไม่ปรากฏในข้อบังคับ เช่น สมาชิกบ้านไฟไหม้ จำเป็นต้องช่วยเหลือผู้ประสบภัยวิสาหกิจชุมชนจะมีการประชุมคณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัย เนื่องจากการสวัสดิการนี้ไม่อยู่ในข้อบังคับ เป็นต้น

ทั้งนี้ยังมีการพัฒนาสมาชิกกลุ่มด้วยการพาไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาดุกแบบครบวงจร และการแปรรูปปลาดุก

เพื่อพัฒนาความรู้ และฝึกปฏิบัติ จนสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้ และเป็นแหล่งในการฝึกอาชีพแก่ผู้ที่ต้องการมีอาชีพเลี้ยงปลาและแปรรูปปลา

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

จากข้อมูลบริบทด้านเงินทุนและการวางแผน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่วิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ จึงไม่สามารถนำเสนอข้อมูลได้ หากแต่สามารถสะท้อนมุมมองได้โดยสรุป คือ วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการวางแผนในกระบวนการ และขั้นตอน โดยให้ความสำคัญในทุกรายละเอียด เพื่อควบคุมและสร้างมาตรฐานในการบริหารจัดการในส่วนต่าง ๆ ของกลุ่ม

หมวดที่ 3 การบริหารการตลาด

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนเน้นการรักษาตลาดเดิม และสร้างคุณภาพของสินค้าเพื่อหาแหล่งตลาดใหม่ หาแนวทางยกระดับการแปรรูปสินค้าที่สามารถเก็บรักษาได้นาน และจำหน่ายออกสู่ตลาด เช่น การแปรรูปเป็นปลาตากแดดเดียว ปลาสวรรค์ ปลาเส้นปรุงรส ก้างปลาปรุงรส เป็นต้น และส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปให้ได้รับ อย. แต่เนื่องจากต้นทุนในการแปรรูปดังกล่าวสูง ทำให้กลุ่มเน้นการจำหน่ายเป็นของปลาสด ทั้งนี้มีการพัฒนาตราสินค้า ฉลาก และบรรจุภัณฑ์ให้มีคุณภาพได้รับความน่าเชื่อถือจากลูกค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังต้องการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าและลดต้นทุนการขนส่ง รวมทั้งยังวางแผนการเลี้ยงปลาเองตั้งแต่การเพาะพันธุ์ปลาจนกระทั่งการจำหน่ายปลาสดและปลากึ่งแปรรูป แก่ลูกค้าแบบครบวงจร เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มกำไรให้กับวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตามวิสาหกิจยังคงมีปัญหาด้านราคาขายปลาทอด เนื่องจากราคาไม่แน่นอนมีการขึ้นลงตามท้องตลาด

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

วิสาหกิจบางกลุ่มยังคงมีวิธีการกำหนดกลุ่มลูกค้า โดยเน้นพื้นฐานในการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มาจากความต้องการของลูกค้า ซึ่งยังไม่มีหลากหลาย ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายช่องทางในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จะต้องมีการประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งการส่งเสริมการขายในระบบ Online เพื่อเป็นการส่งเสริมและการเข้าถึงของลูกค้าในการสั่งและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

หมวดที่ 4 ด้านการผลิตและให้บริการ

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนมีขั้นตอนการผลิตที่ได้มาตรฐาน มีการควบคุมการผลิตโดยการเตรียมบ่อและน้ำก่อนการเลี้ยง ระหว่างการเลี้ยง รวมถึงหลังการเลี้ยงแต่ละรอบ มีการจัดการคุณภาพการเลี้ยงเพื่อเพิ่มอัตราการรอดของลูกพันธุ์ ปัจจุบันมีการพัฒนาในเรื่องของการแปรรูปผลผลิต และบรรจุภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นในเชิงพาณิชย์ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปให้ได้รับ อย. นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเปิดบริการให้นักเรียน/นักศึกษา เกษตรกร ชาวบ้าน และผู้ที่สนใจทั่วไป เข้ามาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงปลาตุ๋น ทำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งฝึกอาชีพพัฒนาความรู้ให้กับผู้ที่สนใจเลี้ยงปลาภายใต้มาตรฐานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (GAP)

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

จากข้อมูลบริบทด้านการผลิตและให้บริการ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่วิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ จึงไม่สามารถนำเสนอข้อมูลได้ หากแต่สามารถสะท้อนมุมมองได้โดยสรุป คือ กลุ่มวิสาหกิจควรมีขั้นตอนการผลิตที่ได้มาตรฐาน มีการควบคุมการผลิตให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์เงื่อนไขของการผลิตสินค้า และบริการ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนเสร็จสิ้น พร้อมส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้า ทั้งนี้ มีการพัฒนาในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ เป็นแหล่งฝึกอาชีพพัฒนาความรู้ให้กับผู้ที่สนใจที่จะประกอบอาชีพหรือเป็นสมาชิกวิสาหกิจภายใต้มาตรฐานการดำเนินงานที่ดี

หมวดที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือพนักงาน

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดเงื่อนไขในการรับสมาชิกเข้ากลุ่ม และหลังจากรับสมาชิกเข้ากลุ่มแล้วผู้นำวิสาหกิจชุมชนจะพัฒนาสมาชิกในชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ารับการอบรมอาชีพและศึกษาดูงานจากสถานที่จริงที่ประสบความสำเร็จ เพื่อมาสร้างอาชีพให้กับสมาชิกและผู้สนใจในอาชีพเลี้ยงปลาตุ๋น และมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิก โดยจัดทำข้อบังคับด้านสวัสดิการ มีการประชุมชี้แจงและจัดสวัสดิการแก่สมาชิกทุกคนอย่างเหมาะสม

สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก มีความพร้อมในทักษะและความสามารถด้านการผลิต การพึ่งพาอาศัย ความสัมพันธ์ภายใน ชุมชน การพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพ ในการแข่งขันทางธุรกิจ ก่อให้เกิดการพัฒนากลุ่มและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนากลุ่ม ส่งเสริมการประกอบ อาชีพเสริมผ่านกิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนได้กำหนดไว้ และเพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย ในบางโอกาส หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลยังได้มีการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนผ่านการประชุม เพื่อสะท้อนความคิด และให้ข้อเสนอแนะบางประการที่เกี่ยวข้องหากมีการปรับเปลี่ยน หรือแก้ไขในข้อกำหนดสำหรับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 6 ผลลัพธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนมีการลดรายจ่ายโดยการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การทำอาหารปลาเองโดยใช้กระดุกไก่อมาเป็นวัตถุดิบหลักซึ่งมีราคาถูก การเลี้ยง ลูกพันธุ์ปลาเอง การวางแผนผลิตปลาดุกแบบครบวงจร เป็นต้น นอกจากนี้ยังหาแหล่ง เงินทุนจากสมาชิกเพื่อลดต้นทุนดอกเบี้ย

สมาชิกมีรายได้หลักมาจากการขายปลาดุกสด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากปลาดุก แต่ปัจจุบันเน้นการขายปลาดุกสด เนื่องจากปลาดุกสดมีราคาสูงทำให้มีกำไรสูง กว่าการนำปลาดุกไปแปรรูป (หากปลาดุกสดราคาสูงเมื่อนำไปแปรรูปจะทำให้ต้นทุน การแปรรูปสูง มีผลทำให้กำไรจากการแปรรูปปลาดุกลดลง) นอกจากนี้ สมาชิกสามารถ มาฝึกอาชีพที่วิสาหกิจชุมชนและต่อยอดในการดำเนินธุรกิจของตนเอง ส่งผลให้คุณภาพ ของชีวิตของสมาชิกและครอบครัวสมาชิกดีขึ้น

ผลผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ว่าจะเป็นปลาดุกสดหรือผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป จากปลาดุก มีมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความ ต้องการของลูกค้า อย่างไรก็ตามผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนยังคงต้องการพัฒนา ทางด้านการตลาด โดยต้องการผู้ที่เชี่ยวชาญมาช่วยในการวางแผนด้านการตลาด สร้างกลยุทธ์การตลาด หาช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย รวมถึงหาวิธีการขนส่งที่มี ต้นทุนต่ำ

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการตามลูกค้าที่ส่งผลิตภัณฑ์ได้ โดยสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับประเด็นด้านการสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือความต้องการของตลาด ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาด้วยตนเองของผู้นำกลุ่ม แล้วจึงนำข้อมูลนั้นมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ การเรียนรู้และเพิ่มความรู้อยู่ตลอดเวลา ยังคงเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมาก

หมวดที่ 7 การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

มุมมองของผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนปัจจัยใน 1) ด้านอุปกรณ์ที่เพิ่มขีดความสามารถในเรื่องการผลิต 2) ด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ โดยสนับสนุนการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยผ่านการศึกษา วิจัยและทดลองในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 4) ด้านสาธารณูปโภค โดยได้รับการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ศูนย์ AIC สระบุรี) องค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ประมง เป็นต้น ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนยังได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมภายนอก ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีการออกงานจัดนิทรรศการตามงานต่าง ๆ เช่น จังหวัดเคลื่อนที่ ออกร้านตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานผู้จัดกิจกรรมส่งหนังสือมา เป็นต้น

มุมมองผู้มีส่วนได้เสีย

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินการต่อเนื่องมาโดยตลอด ทั้งนี้หน่วยงานได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่ม และผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง พร้อมที่จะพัฒนา และเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอด โดยสิ่งที่เป็นตัวแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและต่อยอดนั้น คือ การที่มีทั้งกลุ่มวิสาหกิจ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนขอเข้ามาศึกษาดูงาน จนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

จากประเด็นในการสนทนากับรอบข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ผลของการสนทนากลุ่มโดยทั้งมุมมองของผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสีย สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม/กระบวนการ	ผลผลิต	ผลลัพธ์	ผลกระทบ
• กลุ่มอาหาร • สมาชิกในชุมชน • ผู้นำชุมชน • หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง	• เป้าหมาย/ทิศทางการกำหนดโครงสร้างชัดเจน • เงินทุนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน • สมาชิก • รูปแบบวิธีการดำเนินงาน	• พัฒนาสมาชิก • เจือปนและข้อกำหนดในการรับสมาชิก • ควบคุมการผลิตให้ได้มาตรฐาน • ลดต้นทุนการผลิต • การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	• ผลิตภัณฑ์หลัก • ผลิตภัณฑ์แปรรูป	• วิสาหกิจชุมชนมีรายได้ • สมาชิกมีรายได้ • ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน • การตอบโจทยลูกค้า	• ลูกค้ายอมรับในผลิตภัณฑ์และตราสินค้า • เกิดการสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชน • รักษาสภาพแวดล้อม โดยปราศจากมลพิษของเสีย นำกลับมาเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการผลิต

ตารางที่ 4.2 ตารางสรุปผลการศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี

3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี

เมื่อมีการสนทนาประเด็นที่เกี่ยวข้องครบทั้ง 7 หมวดแล้ว ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี ได้ดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ผู้นำ โดยผู้นำวิสาหกิจชุมชนต้องมีใจรักในอาชีพ (เนื่องจากไม่ได้รับผลตอบแทน) มีความเสียสละ มีเวลาให้กับการทำกิจกรรม/ดำเนินงานของชุมชน มีเงินทุนส่วนตัวที่ใช้หมุนเวียน มีความรู้ในหลักวิชาการด้านวิชาชีพ มีประสบการณ์การเลี้ยงปลา มีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้

2. สมาชิกกลุ่ม จะต้องมีความพร้อมทั้งในเรื่องการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะ การเพิ่มประสบการณ์ ตลอดจนมีการพัฒนาตนเองตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

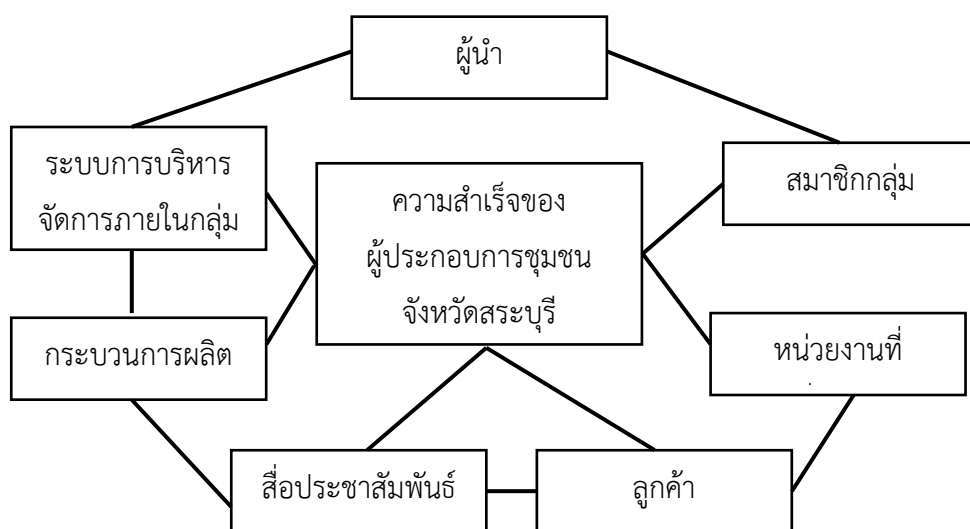
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการสนับสนุนในเรื่องของความรู้หลักวิชาการ ใหม่ ๆ นวัตกรรมที่สนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจ สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เครื่องมือและงบประมาณ ตลอดจนการทำการตลาด

4. ลูกค้า วิสาหกิจชุมชนจะต้องสร้างความเชื่อของลูกค้าในเรื่องของคุณค่าที่ได้รับ ความปลอดภัย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดการซื้อสินค้า เพิ่มขึ้น หรือการบอกต่อ

5. สื่อประชาสัมพันธ์ โดยเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ พร้อมการส่งเสริมการขาย ทั้ง Off line และ Online ตลอดจนความหลากหลายของช่องทางการส่งผลิตภัณฑ์

6. กระบวนการผลิต โดยจะต้องคำนึงถึงการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า และวิสาหกิจชุมชน

7. ระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่ม จะต้องมีความชัดเจน รูปแบบในการบริหารงาน สอดคล้องกับวิธีการ ขั้นตอนการหลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มที่เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด

ภาพที่ 4.14 ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี

โดยทั้ง 7 องค์ประกอบนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้นำเสนอ และพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัด

สระบุรี และควรนำไปใช้เป็นข้อควรพิจารณาในการส่งเสริมการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนต่อไป

ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังได้นำเสนอถึงปัจจัยแห่งความเหลวโดยมีประเด็นที่สอดคล้องกันสามารถสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยความล้มเหลว

1. ขาดความมุ่งมั่นและตั้งใจในการประกอบอาชีพเลี้ยงปลาตู้กันอย่างแท้จริง
2. ขาดความรู้ด้านการตลาด เช่น การส่งเสริมการขาย การจัดจำหน่าย
3. ขาดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง
4. ต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์สูง

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดสระบุรี ในปีงบประมาณ 2562-2565 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี จากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ กลุ่มผู้ประกอบการชุมชนที่มหาวิทยาลัยเคยดำเนินโครงการด้านบริการวิชาการ ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 ในพื้นที่สระบุรี ประกอบด้วยรวม 13 กลุ่ม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาใช้การคัดเลือกจากการดำเนินโครงการต่อเนื่อง 2 ปี พบว่ามีเพียง 1 แห่ง คือ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่ วังม่วง จากการที่มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาตุ๋นสวรรค์เพื่อเป็นสินค้าชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง ณ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาตกแปลงใหญ่วังม่วง หมู่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี จัดอยู่ในกลุ่มกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร

งานวิจัยนี้เป็นงานการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบจังหวัดสระบุรีสู่ความสมดุลที่ยั่งยืน ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เทพสตรี จังหวัดลพบุรี โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ชุด โดยมีประเด็นคำถามที่แตกต่างกันตามความเกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยกระจายกลุ่มให้ครอบคลุม ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ พื้นที่/ปีที่เข้าไปทำงาน สัมภาษณ์เชิงลึกจาก 5 กลุ่ม จำแนกเป็น 1) ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) ผู้นำชุมชน

4) ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง และ 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อ ค้นหาและสรุปศักยภาพปัจจัยความสำเร็จ/ความล้มเหลวของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ อภิปราย สรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์

สรุปผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์โครงการ เรืองงบประมาณ พบว่า ปีงบประมาณ 2562 ใช้งบประมาณ 306,890 บาท ปีงบประมาณ 2563 ใช้งบประมาณ 110,000 บาท ปีงบประมาณ 2564 ไม่มีโครงการจึงไม่มีการจัดสรรงบประมาณ และปีงบประมาณ 2565 ใช้งบประมาณ 132,000 เมื่อพิจารณารายกลุ่มผลิตภัณฑ์ จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ ได้ 2 กลุ่ม พบว่า ดำเนินการในกลุ่มอาหารแปรรูป รวม 4 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 3 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1 โครงการ ดำเนินการในกลุ่มของใช้ในชีวิตประจำวัน รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ เมื่อพิจารณาตามประเภทผู้ประกอบการ จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ ได้ 3 กลุ่ม พบว่า ดำเนินการในกลุ่มอาหารแปรรูป รวม 4 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 3 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1 โครงการ ดำเนินการในกลุ่มโอท็อป รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ ดำเนินการในกลุ่มที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม รวม 1 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ และดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนรวม 2 โครงการ โดยดำเนินการใน ปีงบประมาณ 2562 จำนวน 1 โครงการ และ ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 1 โครงการ เมื่อพิจารณาตามจำนวนโครงการที่เสนอขอรับทุนสนับสนุนกับ ผลการดำเนินการจริง พบว่า ระหว่างปีงบประมาณ 2562 - 2565 มีโครงการที่ยื่นขอรับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินการในจังหวัดสระบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 11 โครงการ โดยมีรายละเอียดโดยสรุปคือปีงบประมาณ 2562 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 3 โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 3 โครงการ ปีงบประมาณ 2563 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 4

โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 1 โครงการปีงบประมาณ 2564 ไม่มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ ปีงบประมาณ 2565 มีโครงการที่ได้รับพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 1 โครงการ และสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จครบถ้วน จำนวน 1 โครงการ

การสังเคราะห์ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ พบว่า 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาดุกสวรรค์เพื่อเป็นสินค้าชุมชนของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุกแปลงใหญ่วังม่วง ณ กลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุกแปลงใหญ่วังม่วง หมู่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ผลจากการเนินโครงการ คือมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยการแปรรูปปลาดุก ได้ 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร และ ปลาดุกแท่งกรอบ มีการพัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ใน 4 ผลิตภัณฑ์ คือ ปลาดุกแดดเดียว ก้างปลาปรุงรสสมุนไพร ปลาเส้นปรุงรสสมุนไพร และ ปลาดุกแท่งกรอบและมีการพัฒนากระบวนการผลิตใหม่ ด้วยการทอดปลาดุกด้วยเทคโนโลยีการทอดสุญญากาศ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ OTOP จักสานด้วยเชือกมัดฟาง ณ กลุ่มอาชีพ OTOP จักสานด้วยเชือกมัดฟาง ต.ปากข้าวสาร อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ผลจากการเนินโครงการ คือ มีการออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานรูปแบบใหม่ คือ กระเป๋าสะพาย และจัดทำสื่อแผ่นพับและป้ายประชาสัมพันธ์ 3) การเพิ่มศักยภาพน้ำสัดมัลเบอร์รี่และพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ มัลเบอร์รี่กวน ณ วิสาหกิจชุมชน เพื่อพืช ผัก ผลไม้ปลอดภัย (GAP) หมู่ 4 บ้านซับกระตังใต้ ตำบลหนองย่างเสือ อำเภอเมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ไม่พบข้อมูล และ 4) การอบรมถ่ายทอดความรู้การปรับปรุงกระบวนการ การผลิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์นมสดพาสเจอร์ไรส์ ณ สถานที่แปรรูปนมสดพาสเจอร์ไรส์ 83 หมู่ 13 ต.หนองย่างเสือ อ.เมวกเหล็ก จ.สระบุรี ผลจากการเนินโครงการ คือ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์นม เป็นนมพร้อมดื่มแบบพาสเจอร์ไรท์ พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์และฉลาก มีการออกแบบแผนผังสายการผลิตและสถานที่ผลิตนมตามมาตรฐานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด และอบรมการถ่ายทอดความรู้การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์นมสดพาสเจอร์ไรส์

2. การศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี จากการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า 1) ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาชุมชน ในการการบริหารชุมชนมีการกำหนดโครงสร้างวิสาหกิจชุมชนให้ชัดเจน ลักษณะของผู้นำวิสาหกิจชุมชนต้องมีใจรักในอาชีพ

(เนื่องจากไม่ได้รับผลตอบแทน) มีความเสียสละ มีเวลาให้กับการทำกิจกรรม/ดำเนินงานของชุมชน มีเงินทุนส่วนตัวที่ใช้หมุนเวียน มีความรู้ในหลักวิชาการด้านวิชาชีพ มีประสบการณ์การเลี้ยงปลา มีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้แหล่งวิสาหกิจชุมชนต้องมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมเป็นศูนย์กลางของสมาชิกในชุมชน 2) วิสาหกิจชุมชนมีการใช้เงินทุนตนเองในการลงทุนเริ่มแรกและมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก 3) เน้นการรักษาตลาดเดิม และสร้างคุณภาพของสินค้าเพื่อหาแหล่งตลาดใหม่ หาแนวทางยกระดับการแปรรูปสินค้าที่สามารถเก็บรักษาได้นานและจำหน่ายออกสู่ตลาด 4) วิสาหกิจชุมชนมีขั้นตอนการผลิตที่ได้มาตรฐาน มีการควบคุมการผลิต การแปรรูปผลผลิต และบรรจุภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ 5) วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดเงื่อนไขในการรับสมาชิกเข้ากลุ่ม และหลังจากรับสมาชิกเข้ากลุ่มแล้วผู้นำวิสาหกิจชุมชนจะพัฒนาสมาชิกในชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ารับการอบรมอาชีพและศึกษาดูงานจากสถานที่จริงที่ประสบความสำเร็จ สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก มีความพร้อมในทักษะและความสามารถด้านการผลิต การพึ่งพาอาศัย ความสัมพันธ์ภายในชุมชน การพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ 6) วิสาหกิจชุมชนมีการลดรายจ่ายโดยการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต และสมาชิกมีรายได้หลักมาจากการขาย และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และ 7) วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนปัจจัยใน (1) ด้านอุปกรณ์ที่เพิ่มขีดความสามารถในเรื่องการผลิต (2) ด้านสนับสนุนการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ (3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยผ่านการศึกษา วิจัย และทดลองในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (4) ด้านสาธารณูปโภค โดยได้รับการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ (5) มีโอกาสร่วมกิจกรรมภายนอกทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

3. ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดสระบุรี คือ 1) ผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีใจรักในอาชีพมีความเสียสละ มีเวลาให้กับการทำกิจกรรม/ดำเนินงานของชุมชน มีเงินทุนส่วนตัวที่ใช้หมุนเวียน มีความรู้ในหลักวิชาการด้านวิชาชีพ มีประสบการณ์การเลี้ยงปลา มีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ 2) สมาชิกกลุ่มมีความพร้อมทั้งในเรื่องการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะ การเพิ่มประสบการณ์ มีการพัฒนาตนเอง 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความรู้หลักวิชาการใหม่ ๆ นวัตกรรมที่สนับสนุนกลุ่ม

วิสาหกิจ สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เครื่องมือและงบประมาณและการทำการตลาด

4) วิสาหกิจชุมชนจะต้องสร้างความเชื่อของลูกค้าเรื่องคุณค่าที่ได้รับ ความปลอดภัย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ 5) เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย ทั้ง Off line และ Online และเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการส่งผลิตภัณฑ์ 6) คำนึงถึงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และ 7) ระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มชัดเจน รูปแบบในการบริหารงาน สอดคล้องกับวิธีการ ขั้นตอนการหลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มที่เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายในส่วนของความสำเร็จ คือ ปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนจังหวัดสระบุรี คือ 1) ผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีใจรักในอาชีพมีความเสียสละ มีเวลาให้กับการทำกิจกรรม/ดำเนินงานของชุมชน มีเงินทุนส่วนตัวที่ใช้หมุนเวียน มีความรู้ในหลักวิชาการด้านวิชาชีพ มีประสบการณ์การเลี้ยงปลา มีทักษะ การสื่อสารที่ดีสามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ 2) สมาชิกกลุ่มมีความพร้อมทั้งในเรื่องการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะ การเพิ่มประสบการณ์ มีการพัฒนาตนเอง 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความรู้หลักวิชาการใหม่ ๆ นวัตกรรมที่สนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจ สนับสนุนการประชาสัมพันธ์ เครื่องมือและงบประมาณและการทำการตลาด 4) วิสาหกิจชุมชนจะต้องสร้างความเชื่อของลูกค้าเรื่องคุณค่าที่ได้รับ ความปลอดภัย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ 5) เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายทั้ง Off line และ Online และเพิ่มความหลากหลายของช่องทางการส่งผลิตภัณฑ์ 6) คำนึงถึงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และ 7) ระบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มชัดเจน รูปแบบในการบริหารงาน สอดคล้องกับวิธีการ ขั้นตอนการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งกลุ่มที่เป็นไปตามมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด ความสำเร็จดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทักษญา สง่าโยธิน (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ค้นพบเรียงตามระดับปัจจัย

แห่งความสำเร็จที่พบมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ความสามัคคีในกลุ่ม การมีส่วนร่วม และความผูกพัน 3) ระบบการบริหารจัดการที่ดี 4) เงินทุน 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ 6) ทักษะ ความสามารถในการผลิต รวมถึงนวัตกรรมการผลิตและการพัฒนา 7) การสนับสนุนจากภายนอกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (การสร้างเครือข่าย) 8) ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ 9) การมีตลาดรองรับที่แน่นอน 10) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และความโปร่งใส 11) ระบบการสื่อสาร 12) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สวยงาม ตรงความต้องการของผู้บริโภค 13) ความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ 14) การใช้ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 15) การปฏิบัติทางกฎและข้อบังคับทางสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรพร วงษ์วาน (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี ที่พบว่า 1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเพชรบุรี คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีจะครอบคลุมถึง การบริหารจัดการของกลุ่มในทุกด้าน รองลงมา คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ สำหรับแนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี คือการปรับปรุงวิธีการผลิตให้มีคุณภาพ มีการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นให้หลากหลาย ออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้หลากหลายมากขึ้น ปรับปรุงการบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกด้าน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกในกลุ่ม และหาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของรติมา พงษ์อริยะ, และสุภาภรณ์พรณ ตั้งตรงไพโรจน์ (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ (U2T) กับการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ชุมชนบ้านทะเลน้อย ตำบลทางเกวียน และชุมชนบ้านวังห้ว ตำบลวังห้ว อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการพัฒนา ด้านผลิตภัณฑ์ของชุมชนหลังดำเนินการตามโครงการ คือ ความรู้ความสามารถ

การเอาใจใส่ต่อโครงการของอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ความร่วมมือจากชาวบ้าน การมีทุนทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างการมีส่วนร่วมได้ให้ชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ช่วยให้โครงการดำเนินการได้อย่างราบรื่น รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยซึ่งเป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากงานวิจัยของผู้วิจัยกล่าวคือ งานวิจัยของศิณาภรณ์ หู้เต็ม (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยองค์การที่สัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี ที่พบว่าความสำเร็จทางธุรกิจที่วัดจากการประเมินผลการปฏิบัติงานแบบสมดุล (Balance Scorecard) อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้และการเติบโตขององค์การ ระดับรองลงมา คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า และด้านกระบวนการภายใน เมื่อพิจารณาปัจจัยองค์การ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจ พิจารณารายค่า อยู่ในระดับสูงมาก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกันทุกคู่ สูงที่สุดคือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี รองลงมา คือ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านคน และด้านภาระงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. การมีวิสัยทัศน์ชัดเจนและความคิดที่มุ่งสู่ผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับชุมชน ช่วยให้สมาชิกมีเป้าหมายร่วมกันและมุ่งหน้าไปสู่ความสำเร็จได้เต็มที่
2. การมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การจัดการทรัพยากร และการจัดการภาวะเศรษฐกิจที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุผลสำเร็จ
3. การสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบโจทย์และตอบสนองความต้องการของลูกค้าในชุมชน สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับวิสาหกิจ
4. การมีกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมและการสร้างการรับรู้ในตลาด สามารถช่วยเพิ่มยอดขายและกำไรให้กับวิสาหกิจ
5. การมอบบริการหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและสร้างความเชื่อมั่นในวิสาหกิจ

6. การมีการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มชุมชนอื่น ๆ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ช่วยเสริมสร้างฐานแฟนด์เพื่อสนับสนุนการเติบโต
7. การสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของสมาชิกในวิสาหกิจ ช่วยเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแก้ไขปัญหาและปรับตัวต่อสถานการณ์
8. การบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
9. การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในวิสาหกิจ ช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพและความเชื่อมั่นในระยะยาว
10. การพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างยั่งยืน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้สนใจควรทำการศึกษาปัจจัยความสำเร็จโดยกำหนดเป็นประเด็นการศึกษาที่ชัดเจน เช่น การบริหารจัดการดำเนินการภายในกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด ความร่วมมือและการสร้างสัมพันธภาพภายในกลุ่ม การบริหารจัดการการเงินและบัญชี การบริหารและพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของสมาชิกในกลุ่ม การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการเชิงนวัตกรรม
2. ผู้สนใจควรทำการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มความสำเร็จของชุมชนอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ. (2563). **หลักการประเมินผลโครงการ**. สืบค้น
กรกฎาคม 12, 2566, จาก <https://tica-thaigov.mfa.go.th/th/pageหลักการประเมินผลโครงการ?menu=5f3640be32ac261704141e1c>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). **แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้น มิถุนายน
3, 2566, จาก <http://www.nan.doae.go.th/scanbook122554/v0255.2.pdf>
- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2559). **เส้นทางวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพและการ
พึ่งตนเอง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- _____. (2563). **ธุรกิจชุมชน: เส้นทางพัฒนาอาชีพและการวิจัยในชุมชน**.
กรุงเทพฯ: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- ทักษิญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน.
วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12(2), 11 - 25.
- ประวิต เอรารวรรณ. (2562). **การออกแบบโครงการทางการศึกษาและการประเมินแบบ
เร่งด่วน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีณา เจาะอารง, อัสสร อีซอ, ศุภมาศ รัตนพิพัฒน์, อธิรุทธ มูเล้ง, และกัลยรัตน์ พินิจ
จันทร์. (2563). **รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์โอท็อปจังหวัดปัตตานี ตามโครงการพระบรมราโชบายเพื่อการ
พัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พชรพร วงษ์วาน. (2563). **แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่าง
ยั่งยืนของ จังหวัดเพชรบุรี**. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร
เกษม**, 15(1), 100 - 101.
- พิชญ์สินี รัตนานพวงศ์, และคนอื่น ๆ. (2563). **รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพ
กลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชนร่วมพัฒนา
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.).

- พิสิฐ ลี้อาธรรม, ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, สุขุม พันธุ์ณรงค์, และพิมลพรรณ บุญเสนา. (2559). การประเมินความยั่งยืนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชน. **วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 20(1), 1-43.
- เพชรไพโรจน์ อุปปิง, และฐานิตย์ เกสร. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 35(3), 1 - 13.
- ภัทรกร พุฒพันธ์, และพงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี. (2566). การศึกษาปัจจัยทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**, 4(1), 12 - 24.
- มะลิวัลย์ รอดกำเนิด, พรรณพิมล ก้านนก, ปาจริย์ ผลประเสริฐ, และณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ. (2562). รูปแบบการจัดการธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารในเขตภาคเหนือ. **สัปดาห์: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**, 25(2), 106 - 119.
- รติมา พงษ์อริยะ, และสุภาศพรณ ตั้งตรงไพโรจน์. (2563). โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ (U2T) กับการพัฒนาชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ชุมชนบ้านทะเลน้อย ตำบลทางเกวียน และชุมชนบ้านวังห้ว ตำบลวังห้ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. **วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 6(1), 25 - 38.
- ฤดี เสริมชยุต, และวันทนี แสนภักดี. (2562). การศึกษาเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจชุมชนโดยใช้ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ของใช้ธัญญาธิ ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 8(3), 222 - 232.
- วันชัย ชันประสิทธิ์. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. **วารสารสารสนเทศ**, 16(2), 147 - 158.
- ศศิชา หมดมลทิล. (2563). **ยกระดับฐานรากด้วยสินค้าชุมชน**. สืบค้น กรกฎาคม 7, 2566, จาก https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2020/03/GR_hotissue_yok_ra_darp_1_63_detail-1.pdf

- ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์. (2563). **การจัดการธุรกิจชุมชน**. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศินาภรณ์ หู้เต็ม. (2564). ปัจจัยองค์การที่สัมพันธ์กับความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ที่ได้รับคัดสรร ระดับ 5 ดาว จังหวัดนนทบุรี. **วารสารการบัญชีและการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 13(1), 112 - 124.
- ศรินทร เลียงจินดาถาวร, และเขมิกา แสนโสม. (2560). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานทรัพยากร. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2555). **เทคนิคการวางแผนและประเมินผลโครงการ**. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- อัจจิมา ศุภจริยาวัตร, และสิทธิ จิตติขานนท์. (2562). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดสระแก้วเพื่อการส่งออก. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). **Qualitative data analysis**. An expanded sourcebook: Sage Publications, Inc.
- Patton, M. Q. (2002). **Designing qualitative studies. Qualitative research and evaluation methods**. NewburyPark, CA:Sage.Publications, Inc.

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

แบบสัมภาษณ์

ผู้ประกอบการหรือผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสระบุรี สู่ความสมดุลที่ยั่งยืน
:กรณีศึกษาโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในปีงบประมาณ 2562-2565
ชื่อผู้ประกอบการ/ชื่อกลุ่ม/หน่วยงาน

ที่ตั้ง เลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด
เบอร์โทรศัพท์ facebook

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเครื่องมือใช้ในการประเมินศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบ จังหวัดสระบุรี สู่ความสมดุลที่ยั่งยืน ในปีงบประมาณ 2562 - 2565 ที่ได้รับการบริการวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ผู้ประกอบการชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบถึงศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบ และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เพื่อให้ได้โมเดลต้นแบบในการพัฒนาตามความพร้อมของแต่ละประเภทของผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดสระบุรี

ข้อมูลการก่อตั้งและที่มาของทุน

การก่อตั้ง/การรวมกลุ่ม (เลือกได้มากกว่า1ข้อ)

- ☐ เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน
- ☐ เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม
- ☐ เกิดจากการชักชวนของผู้นำ
- ☐ เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน ระบุ.....
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

ที่มาของทุนในการประกอบกิจการ (เลือกได้มากกว่า1ข้อ)

- ☐ ทุนทรัพยากรในชุมชน
- ☐ ทุนทางปัญญาของชุมชน
- ☐ ทุนที่เป็นเงินสด
 - ☐ ได้จากการระดมทุนของสมาชิก
 - ☐ ทุนจากภายนอกชุมชน ระบุ.....
- ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ประเภทของผลิตภัณฑ์

- ☐ กลุ่มอาหาร
- ☐ กลุ่มเครื่องมือ
- ☐ กลุ่มของใช้ ของตกแต่ง
- ☐ กลุ่มผ้า เครื่องแต่งกาย
- ☐ กลุ่มสมุนไพรไม้อาหาร

โครงสร้างแบบสัมภาษณ์ “ศักยภาพและปัจจัยความสำเร็จของผู้ประกอบการชุมชนต้นแบบ จังหวัดสระบุรี สู่ความสมดุลที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาโครงการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในปีงบประมาณ 2562-2565”

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหาร

หมวดที่ 2 เงินทุนและการวางแผน

หมวดที่ 3 การบริหารการตลาด

หมวดที่ 4 ด้านการผลิตและให้บริการ

หมวดที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือพนักงาน

หมวดที่ 6 ผลลัพธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน

หมวดที่ 7 การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

ศักยภาพของผู้ประกอบการชุมชน

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
ผู้นำ	
1. การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการชุมชน (วิสัยทัศน์ของผู้นำกลุ่ม)	
2. การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทางและแผนดำเนินงาน	
3. ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำ (วัดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำ โดยดูจากการบริหารจัดการประชุม)	
4. ความสามารถในการบริหารธุรกิจของผู้นำกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน (ดูจากผลประกอบการ)	
5. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การใช้ทรัพยากร การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะสิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย)	
6. ความรับผิดชอบต่อลูกค้า (มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า เช่น ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ)	

โครงสร้างและกฎระเบียบ	
7. การกำหนดโครงสร้าง และการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน	
8. การกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อบังคับ	

หมวดที่ 2 เงินทุนและการวางแผน

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
การเงินและบัญชี	
9. การระดมทุน	
10. การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี	
11. การใช้ประโยชน์จากบันทึกการเงินหรือบัญชี	
12. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์	
13. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก	
สวัสดิการสมาชิกและชุมชน	
14. การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก	
15. การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์	
16. การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม (แผนบริหารองค์กร และ แผนประกอบการ)	
17. การชี้แจงแผนแก่กรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน	
18. การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์	
19. การนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไข	

หมวดที่ 3 การบริหารตลาด

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
20. การกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ	
21. แหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด (เครือข่ายด้านการตลาด หมายถึง เครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงหรือขยายตลาดได้ อาจเป็น	

เครือข่ายที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ)	
22. การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด (การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเพื่อให้ทราบข้อมูลความพึงพอใจ ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ)	
23. การพัฒนาตราสินค้า บรรจุก้นท์ ให้มีคุณภาพ	
24. มีการทำการส่งเสริมการตลาดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน	

หมวดที่ 4 ด้านการผลิตและให้บริการ

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
25. ขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	
26. การปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	
27. การควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการจนถึงมือลูกค้า	

หมวดที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือพนักงาน

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
28. การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนากลุ่มและสมาชิก	
29. การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก	
30. การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกกลุ่ม	
31. การพัฒนาสมาชิกกลุ่ม	
32. การสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกกลุ่ม	
33. การให้ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มในรอบปีที่ผ่านมา (วัดความร่วมมือของสมาชิก โดยดูจากการ ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม)	

หมวดที่ 6 ผลลัพธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการชุมชน

ประเด็นปัจจัยที่สัมภาษณ์	
ด้านผลลัพธ์ตามภารกิจของผู้ประกอบการชุมชน	

34. การลดรายจ่ายของสมาชิกกลุ่ม	
35. การเพิ่มรายได้ของสมาชิกกลุ่ม	
36. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกกลุ่ม	
ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ	
37. ความพึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการ	
38. มาตรฐาน คุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ	
39. การสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการให้เป็นที่ต้องการของตลาด	
ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	
40. การลดต้นทุนในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม	
41. การลดความผิดพลาดและการสูญเสียในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม	
ด้านการพัฒนากลุ่ม	
42. ความสำเร็จของกิจกรรมของกลุ่ม	
43.การเพิ่มความรู้ ความสามารถ และทักษะของสมาชิก	
44.ความพึงพอใจของสมาชิก (วัดความพึงพอใจโดยดูจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม)	
45.ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน	

หมวดที่ 7 การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

ประเด็นปัจจัยที่สัมพันธ์	
46. การเข้ามา/หรือการขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	
47. การให้ความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรม หรือออกร้าน ร่วมกับหน่วยงานภายนอก	
48. การบริจาคช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อสังคม ในนามกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน	

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สัมภาษณ์ : สมาชิกวิสาหกิจชุมชน (สมาชิกกลุ่ม)

คำถามวิจัย : 1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง

2. ผู้ประกอบการชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

3.ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คิดอย่างไรที่ชุมชนนี้มีสินค้าชุมชนในการออกจัดจำหน่าย 2. ภาพรวมของ ลูกค้าทั้งปีเป็นอย่างไร ปริมาณคน/รายได้เดือน 3. มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน 4. นอกจาก มรภ.เทพสตรี มีหน่วยงานอื่นๆ มาติดต่อเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือไม่เมื่อไร	- ก่อนที่ มรภ.เทพสตรี เข้ามาเริ่มกิจกรรม ชุมชนเคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือไม่ - มรภ.เทพสตรี มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน - มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้างตั้งแต่ มรภ.เทพสตรีเข้ามา - คนในชุมชนมีบทบาทอย่างไรบ้าง มีใครในชุมชน บ้านหลังไหนบ้าง ที่เขาทำผลิตภัณฑ์ชุมชน - ความแตกต่างในแง่ของการลงทำงานกับชุมชนระหว่าง มรภ.เทพสตรี กับ หน่วยงานรัฐ/เอกชน / อื่นๆ คืออะไร แต่ละองค์กรสร้างรายได้ให้คุณเป็นสัดส่วนประมาณเท่าไร

ประโยชน์ที่เขาได้รับการทำอาชีพที่เกี่ยวกับการผลิตภัณฑ์ชุมชน 1. คุณได้เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมของ มรภ.เทพสตรีไหม กิจกรรมอะไรบ้าง 2. คุณได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมกับเขา 3. อาชีพ.....มีคนทำกี่คน 4. ในด้านรายได้ รายได้ที่คุณได้รับการทำอาชีพ.....ประมาณเท่าไร 5. ในการทำอาชีพ.....คุณต้องลงทุนเพิ่มไหม 6. นอกจาก รายได้ คุณคิดว่า มีประโยชน์อะไรที่คุณได้รับอีก 7. พอจะสามารถแยกออกได้ไหมว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจาก มรภ.เทพสตรีหรือหน่วยงานอื่น	- มีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมในลักษณะเดียวกันหรือไม่ อย่างไร - อยากรู้เรื่องความสามารถ ศักยภาพ ที่เป็นประโยชน์กับอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเอามาใช้ได้ในอาชีพอื่นๆ และในชีวิตประจำวัน - เกิดรายได้อย่างไร - ต่างกันอย่างไรในแต่ละเดือน เดือนไหนที่มีรายได้/ รายได้ส่วนนี้คิดเป็นสัดส่วนเท่าไรต่อรายได้ทั้งหมดของท่าน - ได้ประโยชน์อะไรจากกิจกรรมของ มรภ.เทพสตรีบ้าง ข้อไหนสำคัญที่สุด /เมื่อก่อน (ปีไหน) เป็นอย่างไร และตอนนี้เป็นอย่างไง สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง - เรียงลำดับประโยชน์ พร้อมอธิบายเหตุผล และอธิบายว่าใครมีส่วนร่วมสร้างเท่าไร
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม	- ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่ อย่างไร - ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะดวก ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น • ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (...ใคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน

การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆไล่ที่ละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์กรความรู้ connection)
--	--

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

สัมภาษณ์ : ผู้นำชุมชน

- คำถามวิจัย : 1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง
2. ผู้ประกอบการชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณมีผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. คิดอย่างไรกับการที่เราเป็นชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่าย 3. ชุมชนนี้ มีคนมาดูงานไหม ตั้งแต่ปีไหน ใครเป็นผู้นำมา 4. รู้จัก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร	- ในฐานะผู้นำชุมชนท่านมีบทบาทอย่างไรต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน - ก่อนที่ มรภ.เทพสตรี เข้ามาเริ่มกิจกรรม ชุมชนเคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนก่อนหรือไม่ - พวกเขามาดู มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน ภาพรวมของ กลุ่มคนมาดูงานในชุมชน ปริมาณคน/รายเดือน - มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน - มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้างตั้งแต่ มรภ.เทพสตรี เข้ามา

	- คนในชุมชนมีบทบาทอย่างไรบ้าง มีใครในชุมชน บ้านหลังไหนบ้าง ที่เขาทำผลิตภัณฑ์ชุมชน - ความแตกต่างในแง่ของการลงทำงานกับชุมชนระหว่าง มรภ.เทพสตรี กับ หน่วยงานรัฐ/เอกชน / อื่นๆ คืออะไร แต่ละองค์กรสร้างรายได้ให้คุณเป็นสัดส่วน
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม 3.พอจะสามารถแยกออกได้ไหมว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนจากมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี หรือ หน่วยงานอื่น ๆ	-ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่อย่างไร -ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น • ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (โคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน มีใครได้รับประโยชน์ หรือผลกระทบด้านลบจากสิ่งที่คุณกล่าวมาบ้าง (ในระดับปัจเจกหรือกลุ่ม)
การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆไล่ที่ละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์กรความรู้ connection)

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง

สัมภาษณ์ : ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง

คำถามวิจัย: 1. ชุมชนทำงานกับใครบ้าง

2. ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไรจากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คำถามหลัก	คำถามเจาะลึก What, when, why, who, where, how
Ice-breaking 1. คุณ เกิดที่นี้หรือเปล่าครับ อยู่ที่นี่มากี่ปีแล้ว 2. อาชีพหลักๆ ของคนที่นี่ เขาทำอาชีพอะไรกัน แล้วตัวคุณทำอาชีพหลักอะไร 3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชนเป็นอย่างไรในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา (สภาพความเป็นอยู่) 4. ภายในชุมชนนี้มีปัญหาหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาอะไรบ้าง	- อาชีพหลักที่เลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว - อาชีพเสริมที่ช่วยสร้างรายได้ (อะไรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละเท่าไร) - ระบุปัญหา เรียงลำดับความสำคัญของปัญหา พร้อมอภิปรายเหตุผล - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร
ภาพรวมด้านโครงการบริการวิชาการ 1. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณมีผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. คิดอย่างไรกับการที่เราเป็นชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่าย 3. ชุมชนนี้ มีคนมาทำงานไหม ตั้งแต่ปีไหน ใครเป็นผู้นำมา 4. รู้จัก มรภ.เทพสตรี หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร	พวกเขามาดู มาทำกิจกรรมอะไรกัน ชอบอะไรในชุมชน ภาพรวมของ กลุ่มคนมาทำงานในชุมชน ปริมาณคน/รายเดือน - มรภ.เทพสตรี เข้ามาตั้งแต่เมื่อไหร่ และมีบทบาทอะไรในชุมชน
ผลกระทบจากโครงการของ มรภ.เทพสตรี ต่อชุมชน 1. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน 2. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละอย่าง) คุณคิดว่าเป็นเรื่องดี	-ได้แก้ปัญหาที่กล่าวใน ice-breaking หรือไม่อย่างไร -ลองถามสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมอาจช่วยให้คิดออกมากขึ้น • ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น

หรือไม่ดี หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร และทำไม 3.พอจะ สามารถแยกออกได้ไหมว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนจากมีผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลกระทบอะไรเกิดขึ้นจาก มรภ.เทพสตรี หรือ หน่วยงานอื่น ๆ	• ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม • ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ชุมชน (...ใคร) /ย้ายถิ่นออกน้อยลง เข้าถึงแหล่งเงินทุน มีใครได้รับประโยชน์ หรือผลกระทบด้านลบจากสิ่งที่คุณกล่าวมาบ้าง (ในระดับปัจเจกหรือกลุ่ม)
การทำงานของชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ 1. สถานการณ์ของชุมชนวันนี้เป็นอย่างไร 2. อะไรคือความท้าทายหลักๆ ของชุมชนวันนี้	- คิดว่าที่ผ่านมา โครงการไหน (ไม่ว่าจะเป็นขององค์กรอื่น ของ มรภ.เทพสตรี หรือโครงการที่ชุมชนริเริ่มเอง) มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนมากที่สุด ในเรื่องต่างๆไล่ที่ละประเด็น - อยากได้รับการสนับสนุนอย่างไร ด้านใด (เช่น เงิน องค์กรความรู้ connection)

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

สัมภาษณ์ : หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

คำถามวิจัย : หน่วยงานทำงานร่วมกับ มรภ.เทพสตรีอย่างไร ในการยกระดับ

คุณภาพชีวิตชุมชนจากโครงการบริการวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ
เทพสตรี

.....

1. ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นอย่างไร
 - มีปัญหาอะไรบ้าง อะไรร้ายแรงที่สุด/หนักที่สุด
 - หน่วยงานของท่านได้เข้าไปช่วยเหลือแก้ไขหรือไม่ อย่างไร
2. คุณรู้หรือไม่ ว่าชุมชนของคุณรับผิดชอบดูแลมีผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. คิดอย่างไรกับการที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชน
4. คุณรู้จัก มรภ.เทพสตรี หรือ บริษัทหน่วยงานอะไรบ้าง/ ที่มาสนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชนในชุมชนไหม
ถ้า..รู้จักมี บริษัท หน่วยงานอะไรบ้าง/และเขาเข้ามาทำอะไรกันบ้างในชุมชน
5. หลังจากที่ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ในชุมชน คุณเห็นว่าชุมชนเปลี่ยนไปบ้างไหม มีอะไรที่คิดว่าเปลี่ยนแปลง
ไปบ้างจากเดิม ที่เกิดมาจากผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ของชุมชน กรณีมีคนมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น
 - ด้านทางสังคม เช่น ความสามัคคี การช่วยเหลือกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรม
 - ด้านเศรษฐกิจ เช่น มีคนย้ายกลับมาทำอาชีพที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน
6. การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (ลองไล่ถึงการเปลี่ยนแปลงไปที่ละเอียด) คุณคิดว่า เป็นเรื่องดี หรือ ไม่ดี
หรือเป็นด้านลบ เพราะอะไร ทำไม
7. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ทำกิจกรรมอะไรกับ หน่วยงานภายนอก (พัฒนาชุมชน เกษตร /อบต)
บ้าง (ที่จะเป็นการกระตุ้น-ชักชวน-ให้ความคิดในการสนับสนุน)
8. ในส่วนของ หน่วยงานภายนอก (พัฒนาชุมชน เกษตร /อบต) ได้สนับสนุนงบประมาณหรือกิจกรรม
อะไรเพิ่มเติมอีกบ้างไหม

อาคาร ๒๒
คณะบริหารการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ใช้นวัตกรรมต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

321 ถ.นารายณ์มหาราช ต.ทะเลชุบศร อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

โทร. 036 427 485 โทรสาร. 036 422 610 www.tru.ac.th